

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

PSYKOLOGINEN VAIKUTTAMINEN CAST LEAD -OPERAATIOSSA

Tutkielma

Kapteeni
Teemu Saressalo

Esiupseerikurssi 64
Maasotalinja

Huhtikuu 2012

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
Esiupseerikurssi 64	Maasotalinja
Tekijä	
Kapteeni Teemu Saressalo	
Tutkielman nimi	
Psykologinen vaikuttaminen CAST LEAD -operaatiossa	
Oppiaine, johon työ liittyy	Säilytyspaikka
Johtaminen	Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Huhtikuu 2012	Tekstisivuja 40 Liitesivuja 9
TIIVISTELMÄ	
<p>Ei-kineettinen vaikuttaminen on nousemassa – ellei jo noussut – kineettisen vaikuttamisen ohi sodankäynnin keinovalikoimassa. Viimeaikaisten konfliktien kokemukset ovat osoittaneet, että pelkällä fyysisellä voimankäytöllä ei päästä aina haluttuun lopputulokseen. Vaikka Irakissa ja Afganistanissa teknologialtaan ja kalustoltaan yliveritaiset länsiliittouman joukot saivat sotilaallisia voittoja alivoimaisista vastustajistaan, ovat ne olleet vaikeuksissa sissisotaa käyvien pienten ryhmittymien kanssa, eivätkä alueet rauhoittuneet varsinaisten sotatoimien päätyttyä. Tällöin on aloitettava taistelu sydämistä ja mielistä – ”Hearts and Minds” – ja tässä taistelussa ei pärjätä pelkästään tankein ja pommein. Oma sanomaa levittämällä pyritään voittamaan kansan tuki itsensä taakse ja samalla viemään kannatus taistelevilta sissijoukoilta. Ilman voittoa informaatorintamalla ei operaatiota voi voittaa.</p> <p>Fyysisellä voimankäytöllä on sen tuhovoiman lisäksi myös aina psykologinen vaikutus. Pitkään kestänyt tykistökeskitys aiheuttaa kranaattikauhua ja voi lamauttaa sen kohteeksi joutuneet henkisesti. Vaikutus voi ilmentyä myös muissa, kuin varsinaisen keskityksen kohteeksi joutuneissa – tieto massiivisesta tuhosta voi murentaa taistelutahdon naapurijoukoissa ilman, että se joutuisi edes tulen alle. Omissa joukoissa tieto massiivisesta tulivoimasta tukena voi vaikuttaa taistelutahtoa nostavasti. Siten myös perinteinen, fyysinen vaikuttaminen on yhä keskeinen väline psykologisessa vaikuttamisessa.</p> <p>Tutkimustehtävänä on selvittää, miten eri suorituskykyjä käytettiin psykologisen vaikuttamisen välineinä Israelin ja Hamasin välisessä konfliktissa 27.12.2008 - 19.1.2009. Tutkimuskysymyksinä ovat mitä eri suorituskykyjä ja niitä tukevia toimintoja käytettiin psykologisen vaikuttamisen välineinä sekä voidaanko niillä todeta olleen mitään vaikutuksia.</p>	

Tutkimusmenetelmänä käytettiin teoriaohjaavaa aineiston analyysia, jossa aineisto on kerätty operaation ajalta eri uutissivustoilta sekä eri laitosten ja järjestöjen tutkimusraporteista ja selvityksistä. Aineistosta on etsitty havaintoja viitekehyksen mukaisten suorituskykyjen käytöstä ja tämän jälkeen on pyritty arvioimaan, miten kyseistä suorituskykyä käytettiin psykologisen vaikuttamisen välineenä ja olisiko sillä ollut vaikutusta.

Operaation aikana molemmat osapuolet käyttivät omia suorituskykyjään vaikuttaakseen eri kohdeyleisöihin. Vaikuttamisen luonne riippui kohdeyleisöstä. Oman väestön ja joukon taistelutahtoa yritettiin vahvistaa, vastustajan taistelutahtoa yritettiin murentaa ja ulkopuolisia tahtoja houkuteltiin antamaan itselle tukea ja vastustamaan toista osapuolta.

Eri suorituskykyjen käytön vaikutuksia on vaikea arvioida etukäteen ja niiden aiheuttamat vaikutukset voivat olla haluttuja tai ei-haluttuja, yllättäviä tai odotettuja tai täysin arvaamattomia. Pienistäkin tapahtumista voi syntyä valtava vaikutus, mikäli se tapahtuu oikeaan aikaan oikeassa paikassa – tai päinvastoin väärässä paikassa väärään aikaan. Huolellisimmin suunnitellut psykologiset operaatiot taas saattavat kaatua mitättömiltä tuntuviin sivuseikkoihin.

AVAINSANAT

Israel, Hamas, IDF, Gaza, Palestiina, psykologinen vaikuttaminen, informaatio-operaatio, media, INFOOP, PSYOP, CAST LEAD

PSYKOLOGINEN VAIKUTTAMINEN CAST LEAD -OPERAATIOSSA

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	KOHTI EI-KINEETTISTÄ VAIKUTTAMISTA	1
1.2	PSYKOLOGINEN VAIKUTTAMINEN	2
1.3	VAIKUTTAMISEN VÄLINEET YHTEISKUNNALLISEN KEHITYKSEN NÄKÖKULMASTA.....	4
1.4	OPERAATION TAUSTAT, KÄSITTEET JA MÄÄRITELMÄT.....	5
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA	6
2.1	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	6
2.2	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	7
2.3	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET JA TÄRKEIMMÄT LÄHTEET	10
3	SOTILAALLISET SUORITUSKYVYT, KINEETTINEN VAIKUTTAMINEN.....	12
3.1	MÄÄRITELMÄ	12
3.2	ISRAELIN ASEVOIMIEN TOIMINTA	13
3.3	HAMASIN JA MUIDEN PALESTIINALAISRYHMIEN ASEELLINEN TOIMINTA	16
4	SUORITUSKYKYJÄ TUKEVAT TOIMINNOT.....	19
4.1	MÄÄRITELMÄT	19
4.2	ISRAELIN TOIMET	19
4.3	HAMASIN TOIMET	22
5	SOTILAALLISET, EI-KINEETTISET SUORITUSKYVYT	25
5.1	MÄÄRITELMÄT	25
5.2	ISRAELIN TOIMET	27
5.3	HAMASIN TOIMET	30
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	32
6.1	KINEETTINEN VAIKUTTAMINEN.....	32
6.2	SUORITUSKYKYJÄ TUKEVAT TOIMET.....	34
6.3	SOTILAALLISET, EI-KINEETTISET SUORITUSKYVYT	36
6.4	PSYKOLOGISEN VAIKUTTAMISEN KOKONAISUUS	37
6.5	POHDINTA.....	39

LÄHTEET

LITTEET

Liite 1 Käsitteet ja määritelmät

Liite 2 Operaation taustat

PSYKOLOGINEN VAIKUTTAMINEN CAST LEAD -OPERAATIOSSA

1 JOHDANTO

*Mesmerize the simple minded
Propaganda leaves us blinded
- Hypnotize, System of a Down¹*

1.1 Kohti ei-kineettistä vaikuttamista

Israelin ja Hamasin välinen kuusi kuukautta kestänyt hatara tulitauko raukesi 19.12.2008 Hamasin ilmoitukseen, ettei se aio jatkaa tulitaukoa, koska Israel ei ollut sen mielestä noudattanut edellisen aseellisen selkkauksen jälkeistä Egyptin neuvottelemaa tulitaukoa. Hamas jatkoi raketti-iskuja Israeliin lähes välittömästi tulitauon rauettua. Israelin hallitus kokoontui käsittelemään asiaa 24.12.2008 ja Hamas evakuoiti välittömästi kaikki keskeisimmät toimipisteensä uskoen että Israel aloittaa kostoiskut välittömästi. Näin ei kuitenkaan tapahtunut ja Hamasin virkailijat palasivat toimipaikoilleen². 25.12.2008 hallitus tiedotti, että se kokoontuu uudelleen 28.12.2008 käsittelemään asiaa sapatin jälkeen. Seuraavan päivän kuluessa Israel veti myös joukkojansa Gazan rajan tuntumasta ja radioverkossa lähetettiin rauhallista keskustelua. 27.12.2008 Israel iski sataan kohteeseen 88 ilma-aluksella 220 sekunnissa.³ Tällä iskulla Hamas yllätettiin, koska se oli saatu uskomaan, että mitään ei tule tapahtumaan seuraavan kahden vuorokauden aikana. Israelin psykologinen vaikuttaminen oli siis tehonnut tässä tapauksessa yksinkertaisen harhautuksen muodossa.

Ensimmäinen Persianlahden sota 1990–1991 osoitti, että aika oli ajamassa massa-armeijoihin perustuvan sotilasmahdin ohi. Yhdysvaltain johtaman liittouman teknisesti yliveritiset joukot kukistivat Irakin määrällisesti vahvemmat joukot nopeammin kuin tuolloin kukaan osasi arva-

¹ Hypnotize, System of a Down (2005) Columbia Records

² <http://www.haaretz.com/news/disinformation-secrecy-and-lies-how-the-gaza-offensive-came-about-1.260347>

³ <http://www.defensenews.com/story.php?i=3885990>

ta. Itse asiassa sodan lopputulos yllätti kaikki teknologiakeskeisyyden kritisoijat – kukaan ei ollut osannut nähdä sodan olevan ensimmäinen laatuaan. Sotaa käytiin osin perinteiseen tapaan massa-armeijalla toista massa-armeijaa vastaan, mutta lopputuloksen ratkaisi liittouman tekninen ylivoima sekä taistelu informaatioympäristön hallinnasta. Sodassa käytettiin myös psykologisen vaikuttamisen keinoja tavoilla, joita teknologinen kehitys oli tuonut mukanaan. Siviilitarkoituksiin kehitetyt laitteet ja ohjelmistot saivat sotilaallisten sovellusten tulikasteet menestyksellä, jota kukaan ei osannut odottaa.⁴

Teknologisen kehityksen myötä myös aseteknologia on kehittynyt ja kallistunut jatkuvasti. Nykymailman länsimaiseen ajattelutapaan ei sovi enää asevoimien määrärahojen kasvattaminen äärettömyyksiin oman maan kansalaisten kustannuksella. Tämän seurauksena erityisesti läntisessä maailmassa asevoimia supistetaan jatkuvasti ja joukkojen laatuun panostetaan niiden määrän sijaan. Samalla myös ajattelutapa sodankäynnistä on muuttunut radikaalisti. Arvoiltaan liberaaleissa länsimaisissa kulttuureissa toisen kulttuurin ihmisten tappaminen esimerkiksi taloudellisen hyödyn saamiseksi koetaan vääräksi ja siksi esimerkiksi Yhdysvaltojen on ollut pakko yrittää löytää keinoja voittaa (osittain jo ennalta) konflikteja ilman lukuisia ihmisuhreja ja siirtyä kohti ei-kineettistä vaikuttamista.

Vaikka psykologinen vaikuttaminen onkin ollut valtioiden ja sotajoukkojen keinovalikoimassa jo kirjoitetun historian alusta asti, on sen merkitys vasta nykyisen kehityskulun myötä kasvanut niin suureksi, että sitä ei voi enää sivuuttaa. Tulevaisuuden taistelut käydään mielikuvi- ta, asenteista ja ajatuksista, ei niinkään siitä, kuka tuhoaa eniten toisen osapuolen elävää voimaa ja sotavarustusta. Edellä mainituista syistä tutkimus on erittäin ajankohtainen. Suomessa asian tutkiminen on pienen asiantuntevan piirin käsissä eikä sen merkitystä vielä ymmärretä tai haluta ymmärtää laajemmin. Puolustusmenojen ja asevoimien supistuspaineiden keskellä tulisi omiin puolustusvoimiimmeikin kehittää vakavissaan psykologiseen vaikuttamiseen kykeneviä suorituskykyjä.

1.2 Psykologinen vaikuttaminen

“Maailmassa on vain kaksi mahtia – miekka ja mieli.

Pitkällä aikavälillä mieli voittaa aina miekan.”⁵

Napoleon Bonaparte

⁴ Toffler, H. ja Toffler A. (1993)

⁵ M. de Fontanes (1838) teoksessa *Revue des Deux Mondes*, Vol 4, s.645.

Psykologinen vaikuttaminen ei ole nykyajan keksintö - kautta dokumentoidun historian voidaan löytää mainintoja ja esimerkkejä⁶ psykologisen vaikuttamisen eri tavoista - milloin on ryöväreiden päät seivästetty teiden varsille tai kapinanlietsojat naulittu ristille. Oman sotajoukon kokoa on suurenneltu ja soittimia, sotamaalauksia, lippuja ja univormuja käytetty pelotamaan vastustajaa. Tällöin perimmäisenä tarkoituksena on luonnollisesti ollut pitää alamaiset kuuliaisina hallitsijoita kohtaan muistuttamalla siitä, miten käy hallinnon vastustajille tai lanistaa vastustajan taistelutahto omaa voimaa korostamalla.

Psykologisen vaikuttamisen määrittely ei ole yksinkertainen tehtävä. Määrittely voidaan tehdä useasta eri näkökulmasta. Kaikki toimet, mitä osapuolet tekevät, voidaan määritellä joko suoraksi tai epäsuoraksi psykologiseksi vaikuttamiseksi⁷. Vaikuttaminen voi olla lisäksi tarkoitushakuista tai tahatonta, suunnitelmallista tai suunnittelematonta ja niiden seuraukset ovat harvoin täysin oikein ennustettavissa. Psykologisella vaikuttamisella voidaan tarkoittaa kaikkia niitä toimia ja keinoja (kineettiset ja ei-kineettiset), joilla pyritään vaikuttamaan kohdeyleisön käsityksiin, asenteisiin tai käyttäytymiseen joko suorasti tai epäsuorasti halutun vaikutuksen saavuttamiseksi.⁸ Psykologisen vaikuttamisen kohteina voivat olla omat joukot ja oma väestö, vastustajan joukot ja väestö tai kolmannen osapuolen / muun maailman väestö päätöksentekijöineen⁹.

Tässä tutkimuksessa psykologisella vaikuttamisella tarkoitetaan psykologisten operaatioiden ja kineettisen vaikuttamisen muodostamaa kokonaisuutta, johon liittyvät oleellisesti myös muut informaatio-operaatioiden suorituskyvyt. Psykologiset operaatiot ja informaatio-operaatioiden suorituskyvyt keskittyvät ensisijaisesti ei-kineettiseen vaikuttamiseen, kineettinen vaikuttaminen käsittää taas kaikki perinteisen sodankäynnin menetelmät ja välineet. Psykologinen vaikuttaminen voidaan jakaa kolmeen eri tasoon; strategiseen, operatiiviseen ja taktiseen.¹⁰ Psykologisen vaikuttamisen viitekehys muodostettiin eri lähteiden perusteella yhdistäen yhdysvaltalaisia ja suomalaisia näkemyksiä. Taustalla oli myös venäläistä alkuperää oleva refleksiivisen kontrollin teoria. Tämä viitekehys muodostaa tutkimuksen viitekehyksen (kuva 1). Syvällisempi käsittely ihmismieleen vaikuttamisesta jätetään pois, koska sen käsitteily tässä yhteydessä ei ole tarkoituksenmukaista.

⁶ Esimerkiksi Sunzi, Sotataito: ”Sotataidon huipentuma ei ole sadan voiton saavuttaminen sadassa taistelussa, vaan voittaa vastustaja ilman taistelua”.

⁷ ks. Siren, T. (2011), s.199-200

⁸ NATO (2003), s. 2

⁹ Rantapelkonen, J. (2002) s. 61

¹⁰ NATO (2007), s. 1-3 – 1-4

1.3 Vaikuttamisen välineet yhteiskunnallisen kehityksen näkökulmasta

Psykologisen vaikuttamisen välineiden kehityksen voidaan katsoa olevan sidoksissa Heidi ja Alvin Tofflerin ajatukseen kolmen aallon mallista, jossa yhteiskunnan kehitys on kulkenut kolmen aallon kautta. Kehitysaallot eivät sulje toisiaan pois vaan eri kehitysasteiden elementtejä voi esiintyä samanaikaisesti yhteiskunnissa. Yhteiskunnan tapa käydä sotaa heijastaa sen tapaa tuottaa hyvinvointia.¹¹ Yhteiskunta siis sotii samoin välinein, kuin se tuottaa hyvinvointia, eli aseina käytetään joko kyseisen yhteiskunnan työkaluja sellaisenaan tai niiden sotilaallisia sovelluksia. Maatalousyhteiskunnassa aseina toimivat kirveet, nuijat, keihäät - kaikilla on suora käyttötarkoitus maanviljelykseen ja metsästyksen perustuvassa yhteiskunnassa.

Teollisuusyhteiskuntaan siirryttäessä yhteiskuntaa leimasi koneistuminen ja sama vaikutus nähtiin myös sodankäynnissä. Koneet ja massatuotanto saivat niin siviili- kuin sotilassoveluksensa - yksinkertaiset ampuma-aseet muuttuivat koneiden myötä konetuliaseiksi, yksinkertaiset polttomoottorilla varustetut traktorit sovellettiin panssarivaunuksi. Massatuotanto muuttui massatuhonnaksi.

Yhteiskunnallisen kehityksen kolmannessa aallossa perustyökaluna on informaatioon liittyvät työkalut ja nämä työkalut siis siirtyvät joko suoraan tai sovellettuina sodankäyntiin - tietokoneet, langaton tiedonsiirto, satelliittipaikannus tai kännykkäkamera - informaatioajan ase on syntynyt. Kolmannen aallon keskiössä on informaatio itsessään, sen eri muodoissa ja informaation, tiedon, tai tietämyksen soveltaminen aseeksi tavalla tai toisella.

Hyvinvoinnin, taloudellisen kasvun ja yksilön vapauden lisääntymisen myötä länsimaiden tappioidensietokyky sotilaallisissa konflikteissa on laskenut, samoin on kriittisyys käytettävän voiman suhteen kasvanut. Saatavilla olevan tiedon määrä taistelukentältä ja rintamalta on kasvanut eksponentiaalisesti viime konflikteissa ja tämä tekijä on osaltaan ollut vaikuttamassa, että suurvaltakaan ei enää voi lähteä voittamaan sotaa tuhoamalla vastustajan täydellisesti, koska media on jatkuvasti läsnä teknologian kehittymisen johdosta ja yhteiskunnilla on odotuksia sotien käymisestä moraalisten ja laillisten normien mukaisesti.¹² Vaikka taistelut voitetaisiinkin taistelukentällä, voidaan sota hävitä mediassa.

Myös sodan kuvan muutos korostaa vaihtoehtoisten vaikutustapojen merkitystä. Lisääntyvä asymmetria taistelutilassa ei välttämättä aina mahdollista fyysisen vaikutuksen kohdistamista

¹¹ Toffler, H. ja Toffler, A. (1993)

¹² Allied Joint Publication (2009) s. 1-1

vastustajaan, koska vastustaja ei muodosta selvää kokonaisuutta, johon iskeä. Voimakkaaseenkaan fyysiseen vaikuttamiseen perustuva sotajoukko ei kykene voittamaan sotaa ilman, että sen tukena käytetään ei-fyysisiä vaikuttamisen keinoja.

Tätä kehityskulkua seuraten teknologisesti kehittyneet asevoimat ympäri maailman ovat olleet kovan muutoksen keskiössä - perinteisen, kovan voimankäytön rinnalle on nousemassa ns. soft power¹³ - ajattelu, jossa käytetään pehmeämpiä keinoja haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ajattelutavassa pyritään vaikuttamaan mielipideilmastoon ja ajatteluun siten, että omat tavoitteet saavutetaan ja vastustajan tavoitteet tehdään tyhjiksi ilman, että laukaustakaan tarvitsee ampua. Yhtenä soft power -keinona voidaan pitää ei-kineettistä psykologista vaikuttamista, vaikka psykologinen vaikuttaminen kokonaisuudessaan sisältääkin kaikki perinteisen sodankäynnin elementit. Psykologisen vaikuttamisen merkitys on informaatioyhteiskuntien kehityksen myötä nousemassa yhä suurempaan rooliin kansainvälisessä toiminnassa niin rauhanomaisen politiikan kuin sotilaallisten konfliktienkin ja kriisinhallintaoperaatioiden osalta.

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, miten eri suorituskykyjä käytettiin psykologisen vaikuttamisen keinoina eri osapuolilla Israelin asevoimien operaatioissa Gazan alueella vuosien 2008–2009 vaihteessa. Operaatio tunnettiin yleisesti israelilaisten sille antamalla nimellä ”Cast Lead”. Tutkimuksessa ei oteta kantaa osapuolien väittämiin vastustajan mahdollisista sotarikoksista eikä koko operaation laillisuuteen tai laittomuuteen, vaan tarkastelun kohteena ovat yksinomaan ne eri suorituskyvyt, joita käytettiin tarkoituksella tai tahattomasti psykologiseen vaikuttamiseen.

1.4 Operaation taustat, käsitteet ja määritelmät

Operaation tarkoituksena oli lopettaa Israelin siviiliväestöön kohdistuvat iskut tuhoamalla Hamasin kyky ampua kranaatteja ja raketteja sekä heikentää Hamasin ja muiden ryhmien kykyä hyökätä Israelin siviiliväestöä kohtaan tulevaisuudessa. Aseelliset yhteenotot kiihtyivät osapuolten välillä loppuvuodesta 2008 noin kuuden kuukauden mittaisen hataran tulitauon jälkeen. Israel toteutti 22 päivää kestäneen sotilaallisen operaation Gazan alueella vuosien 2008-2009 vaihteessa. Aseellisen konfliktin osapuolina olivat Israel ja sen asevoimat sekä palestiinalainen järjestö Hamas ja sen rinnalla taistelleet pienemmät ryhmittymät. Informaatio-

¹³ Yhdysvaltain puolustusministeri Robert M. Gates painotti ”soft power”- ajattelun tärkeyttä 26.11.2007 pitämässään puheessa. (<http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=1199>) Viitattu 18.8.2011. Kiinalainen filosofi Laozi totesi jo 600-luvulla EAA ”veden olevan pehmeää, joustavaa ja nestemäistä ja silti se voittaa kovimmankin kiven, joka ei anna periksi”.

ympäristössä osapuolina olivat edellisten lisäksi lukuisat ei-valtiolliset toimijat yksityisistä järjestöistä ja yhteisöistä aina yksityisiin ihmisiin saakka.

Operaation taustat esitetään tarkemmin LIITTEESSÄ 1. Keskeisimmät käsitteet työssä ovat psykologinen vaikuttaminen, informaatio-operaatio, Israeli Defence Forces, (jatkossa IDF), Hamas, suorituskyky ja niitä tukevat toiminnot sekä informaatioympäristö. Käsitteet ja määritelmät on tarkemmin eritelty LIITTEESSÄ 2. Tutkimuksessa käsiteltävät suorituskyvyt ja niitä tukevat toiminnot määritellään tarkemmin lukujen 3, 4 ja 5 alussa.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

2.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänä on selvittää, miten eri suorituskykyjä käytettiin psykologisen vaikuttamisen välineinä Israelin ja Hamasin välisessä konfliktissa 27.12.2008 - 19.1.2009. Tukevina tutkimuskysymyksinä ovat: mitä eri suorituskykyjä ja niitä tukevia toimintoja käytettiin psykologisen vaikuttamisen välineinä sekä voidaanko niillä todeta olleen mitään vaikutuksia. Tutkimus rajataan käsittelemään IDF:n 27.12.2008 - 19.1.2009 suorittamaa operaatiota Gazan kais-taleella Välimeren rannalla. Operaatio tunnetaan yleisesti nimellä Cast Lead¹⁴.

Tarkasteltavana ilmiönä käsitellään eri suorituskykyjä ja niiden käyttöä psykologisen vaikuttamisen välineinä; poliittiset, strategiset, taktiset ja taistelutekniset seikat rajataan tarkastelun ulkopuolelle niiltä osin, kuin niiden käsittely ei ole tarpeellista varsinaisen tutkimustehtävän kannalta. Tarkka rajaus on perusteltua, sillä psykologisen vaikuttamisen käsite on erittäin laaja, ja tässä työssä on tarkoituksenmukaisinta käsitellä sitä tarkasti rajattuna aikaan ja paikkaan sitoen. Rajaus ei tule olemaan täysin ehdoton, sillä informaatioympäristöä ei voi rajata maantieteellisesti Koska tässä työssä käsitellään tapahtumia informaatioympäristössä, ei maantieteellinen rajaaminen ole mahdollista.

Työtä on mahdollista laajentaa tarvittaessa käsittelemään aikaa ennen konfliktia sekä sen jälkeen, myös alueellisen rajauksen laajentaminen on mahdollista paikallisesta maailmanlaajuiseen. Operaatioon johtaneita tekijöitä ja tapahtumia käsitellään siinä laajuudessa kuin on välttämätöntä kokonaiskuvan hahmottamiseksi ajalta ennen operaatiota.

¹⁴ Operaation nimi itsessäänkin sisältää psykologisen vaikuttamisen elementtejä. Nimi viittaa juutalaiseen Hanukka-juhlaan, jota vietetään juutalaisen kalenterin mukaan kishlev-kuukauden 25. päivänä. Vuonna 2008 kahdeksanpäiväinen Hanukka-juhla alkoi auringonlaskusta 21.12.2008 ja päättyi 29.12.2008. Hanukan perinteisiin

2.2 Tutkimuksen teoreettinen tausta ja tutkimusmenetelmät

Tämä työ on laadullinen tutkimus, joka pyrkii ymmärtämään käsiteltävää ilmiötä. Tutkimus kuuluu hermeneuttiseen tutkimusperinteeseen. Tarkoituksena on siis ymmärtää käsiteltävää ilmiötä¹⁵ eli pyrkimyksenä on kuvata todellista elämää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti¹⁶. Hermeneuttisen tiedonintressin päämääränä on tulkita ja välittää tietoa¹⁷ eli tässä tutkimuksessa käsitellä analysoitavaa aineistoa siten, että kokonaisuudesta muodostuu selvästi hahmotettava osiensa summa. Psykologista vaikuttamista lähestytään siis kahdesta näkökulmasta – kokonaisuutta tarkastellaan sen osien kautta ja sen osia kokonaisuuden kautta. Tutkimuksella pyritään vastaamaan seuraavaan kysymykseen: miten eri suorituskyykyjä käytettiin psykologisen vaikuttamisen keinoina operaation aikana?

Tutkimusmenetelmänä on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysitapoja voidaan katsoa olevan kolmea eri tyyppiä: aineistolähtöinen, teorialähtöinen tapa ja teoriaohjaava (myös käytetty termiä ”teoriasidonnainen”¹⁸)¹⁹. Sisällönanalyysia voidaan pitää joko yksittäisenä metodina mutta myös väljänä teoreettisena kehyksenä²⁰.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa pyritään muodostamaan aineistosta teoreettinen kokonaisuus käyttämällä induktiivista päättelyä eli pyritään yksittäisistä havainnoista yleistykseen. Analyysiyksiköitä ei ole etukäteen määritetty, vaan ne valitaan aineistosta. Aineistolähtöisessä analyysissä yhdistellään käsitteitä ja näin saadaan vastaus tutkimustehtävään.²¹

Teorialähtöinen sisällönanalyysi nojaa johonkin valmiiseen teoriaan, malliin tai auktoriteettiin. Tarkasteltavaa ilmiötä jäsenneltäisiin siis jonkun valmiin ja tunnetun mukaisesti ja aineiston analyysia ohjaisi siis joku aikaisemman tiedon perusteella luotu kehys. Päättelyn logiikkana on deduktiivinen tapa eli pyritään *yleisestä yksittäisiin*. Deduktiivisen logiikan mukaan tarkasteltavat asiat on voitava purkaa yleisestä yksittäisiin ja taas takaisin yleisiin ilman, että nii-

kuuluu perinteisesti valetusta lyijystä tehdyllä hyrrällä, dreidelillä, leikkiminen.

<http://judaism.about.com/od/chanukah>

¹⁵ Metsämuuronen, J. (2006), s.64, Erilaisia tutkimuskysymyksiä ja niihin liittyviä laadullisen tutkimustradition strategioita

¹⁶ Hirsjärvi et al (2009) s. 161

¹⁷ Niiniluoto, I. (1997)

¹⁸ Lähteestä riippuen, jopa saman lähteen sisällä käytetään vaihtelevasti joko termiä *teoriasidonnainen* tai *teoriaohjaava*. Vrt. Tuomi&Sarajärvi (2002) ja Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2006)

¹⁹ Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. (2002), s 97

²⁰ Ibid, s 93

²¹ Ibid, s 97 ja 115

tä tarvitsee muuttaa.²² Psykologista vaikuttamista, psykologisia operaatioita, strategista viestintää ja informaatio-operaatioita voidaan tarkastella joko yksittäisinä ilmiöinä tai yhtenä kompleksisena järjestelmänä. Sirénin mukaan strategista viestintää ja psykologisia operaatioita voidaan joissain määrin pitää toistensa synonyymeina²³ ja tämä vain korostaa näiden ilmiöiden kompleksisuutta. Kolme viimeksi mainittua voidaan mieltää valmiiksi malleiksi, joihin teorialähtöinen sisällönanalyysi voisi nojata. Psykologisen vaikuttamisen viitekehys – toisin sanoen teoreettinen malli – on tähän työhön erikseen eri lähteistä muodostettu malli ja siten sitä ei käytetä tiukasti analyysiä ohjaavana mallina.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi sijoittuu teoria- ja aineistolähtöisten analyysimallien väliin ja siinä on teoreettisia kytkentöjä, jotka eivät pohjaudu suoraan teoriaan. Analysointi ei siis tapahdu tarkasti minkään teorian pohjalta, mutta teoria toimii kuitenkin apuna analyysin etsimisessä.²⁴ Aineistolähtöisestä tutkimuksesta tämä tutkimus eroaakin juuri tässä – apuna käytetään kirjallisuuden pohjalta muodostettua teoriaa, siihen löyhästi sitoen. Aineistopohjaisessa tutkimuksessa teoria syntyy aineistoa analysoitaessa ja teoriapohjaisessa tutkimuksessa kirjallisuuden perusteella muodostettu teoria kytketään todellisuuteen.²⁵ Päätelyn logiikka teoriaohjaavassa analyysissä on abduktiivinen. Tämä tarkoittaa sitä, että ajatteluprosessissa vaihtelevat aineistolähtöisyys ja valmiit mallit ja näitä pyritään yhdistelemään toisiinsa²⁶.

Tässä työssä käytettävä menetelmä on *teoriaohjaava sisällönanalyysi*. Tämä menetelmä sopii parhaiten kolmesta edellä kuvatusta mallista, koska tarkoitus ei ole luoda teoriaa sisällön pohjalta (aineistolähtöinen sisällönanalyysi) ja koska psykologisen vaikuttamisen viitekehys on rakennettu väljäksi kehykseksi, jonka avulla aineistoa analysoidaan (teoriaohjaava sisällönanalyysi). Tarkoitus ei ole myöskään testata valmista teoriaa tai mallia ja sen sopivuutta aineistoon (teorialähtöinen sisällönanalyysi)

Lähdemateriaalin perusteella muodostettu psykologisen vaikuttamisen viitekehys toimii tässä tutkimuksessa löyhänä teoreettisena analyysirunkona, jota käytetään apuna aineiston analysoinnissa. Analyysirunkona toimiva psykologisen vaikuttamisen viitekehys (kuva 1) on strukturoitu. Se sisältää luokitukset eli tässä työssä psykologiseen vaikuttamiseen käytettävät suorituskyyvyt ja niitä tukevat toiminnot. Aineistosta etsittiin mainintoja ja viitteitä viitekehyyksen mukaisten suorituskyykyjen käytöstä. Löydettyjä mainintoja ja viitteitä tarkasteltiin psyko-

²² Ibid, s 100

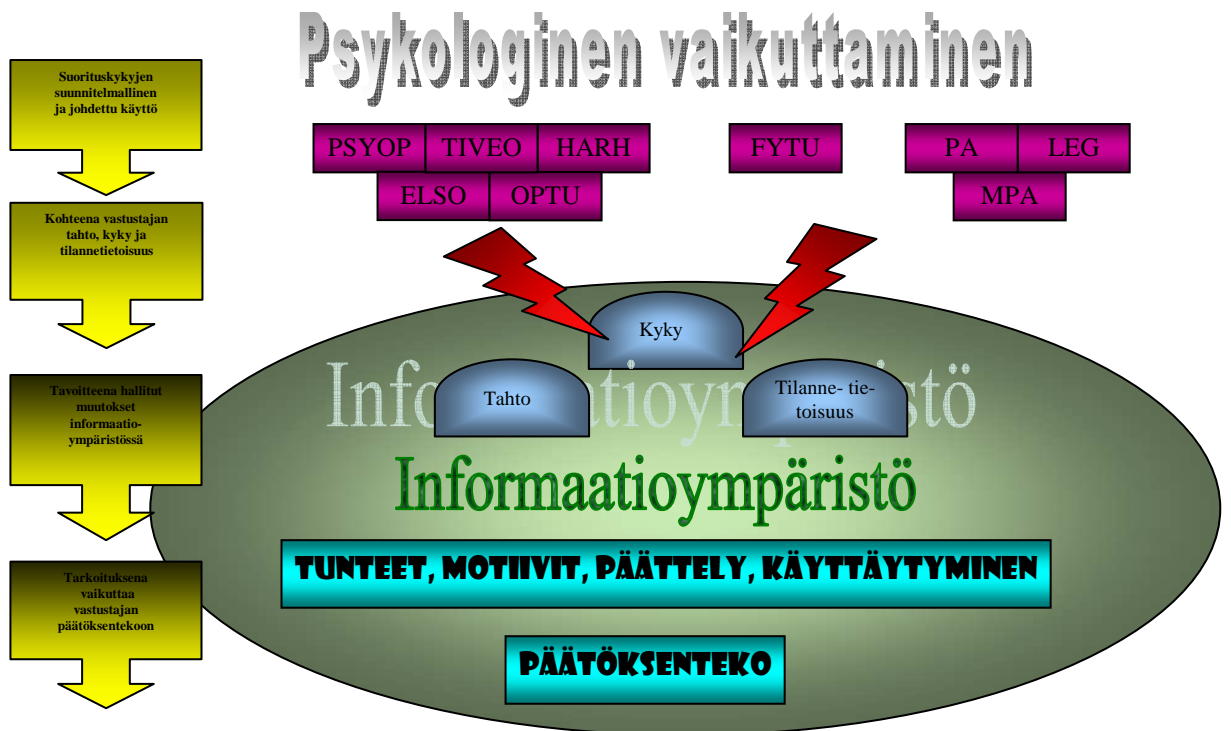
²³ Sirén, T. (2011) s. 206

²⁴ Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. (2002), s 98

²⁵ Metsämuuronen, J. (2006) s.98.

²⁶ Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. (2002), s 99

logisen vaikuttamisen näkökulmasta eli oliko tai olisiko niillä voinut olla psykologista vaikutusta. Tarkoitus ei ollut etsiä kaikkia löytyviä yksittäisiä mainintoja eri suorituskyvyistä ja niiden mahdollisista käytöistä psykologisen vaikuttamisen välineinä, vaan nostaa esiin erilaisia esimerkkejä kunkin suorituskyvyn käytöstä.

Kuva 1: Tutkimuksen viitekehys²⁷

Psykologinen vaikuttaminen on eri suorituskykyjen suunnitelmallista ja johdettua käyttöä (informaatio toimi), joiden kohteena on vastustajan tahto, kyky ja tilannetietoisuus. Tavoitteena on saada aikaan hallittuja muutoksia informaatioympäristössä ja siten vaikuttaa vastustajan päätöksentekoon joko suorasti tai epäsuorasti ja saada vastustaja tekemään hyökkääjän kannalta edullisia päätöksiä.

Tehokkainta psykologinen vaikuttaminen on, jos kohde ei itse ymmärrä olevansa manipulaation kohteena eli toisin sanoen kohde tekee päätöksensä perustuen informaatioympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin, jotka on saatu aikaan hyökkääjän suorittamalla informaatio toimilla. Tähän perustuu venäläistä alkuperää oleva refleksiivisen kontrollin teoria, joka on määritelty seuraavasti:

²⁷ NATO (2010) s. II-11, Sirén&Kupiainen (2012) s. 96, HQ, Dept. of Army (2005) s.1-2, HQ, Dept. of Army (2003) s. 1-15

”Johtamistapaa, joka etupäässä suuntautuu vastapuolen päätöstä tekevän komentajan psyykeen, ja jolla on epäsuora luonne, kutsutaan refleksiiviseksi. Sen päämääränä on saattaa vihollinen vaikeaan tilanteeseen, jossa hän ei voi jatkaa taistelua tai on pakotettu tekemään päätöksiä, jotka johtavat lopulliseen tuhoon. Toimenpiteiden on oltava sopuinnussa toistensa kanssa päämäärän, ajan ja paikan suhteen. Niiden on oltava suunnattuja siten, että toisaalta ne pakottavat vastustajan luopumaan alkuperäisistä suunnitelmista ja tekemään epäedullisia päätöksiä ja toisaalta tekevät tyhjäksi vihollisen vastaavat aikeet tai kääntyvät sen vahingoksi ”²⁸

Psykologinen vaikuttaminen on siis sarja toimia, joilla pyritään manipuloimaan vastustajan käsitystä todellisuudesta ja näin saamaan kohde tekemään päätöksiä halutulla tavalla. Esimerkiksi vaikuttamalla oman maan kansalaisiin voidaan muokata kansalaisten mielipidettä jollekin tulevalle asialle suotuisaksi. Vastaavasti voidaan yrittää vaikuttaa toisen valtion johtoon saadakseen nämä luopumaan suunnitelmistaan aloittaa sota vaikuttajaa itseään tai kolmatta osapuolta vastaan.

2.3 Aikaisemmat tutkimukset ja tärkeimmät lähteet

Viime vuosina informaatio-operaatioita ja sen eri ala-lajeja on tutkittu huomattavan paljon Maanpuolustuskorkeakoulussa. Useimmat tutkimukset ovat kuitenkin kandidaatin tutkielmia tai pro gradu -töitä, jotka käsittelevät yleisellä tasolla jonkun maan tai jossakin sodassa tapahtunutta psykologista vaikuttamista tai informaatio-operaatioita yleensä.

Arto Hirvelä (2005) on YEK52:n diplomityössään käsitellyt informaationsodankäynnin kokonaisuutta taustatutkimuksen muodossa. Psykologista sodankäyntiä Hirvelä käsittelee yleisellä tasolla, osana informaationsodankäynnin kokonaisuutta. Ilkka Vaara (2011) on käsitellyt YEK55:n diplomityössään Hezbollahin ja Israelin välistä sotaa vuonna 2006 hybridisodankäynnin viitekehyksessä, joka osin sivuaa tämän työn aihepiiriä. Heidi Berger (2010) puolestaan käsittelee venäläistä informaatio-psykologista sodankäyntitapaa omassa tutkimuksessaan. Esimerkkeinä käytetään tapauksia terrorismintorjunnasta ja Georgian viiden päivän sodasta. Bergerin tutkimuksen psykologisen vaikuttamisen teoriaosuus pohjautuu pitkälti Maanpuolustuskorkeakoulun tutkimuksiin ja julkaisuihin, kuten *Mielikuvat ovat tärkeämpiä kuin totuus* (Halonen 2005), *Näkemyksiä Venäjän informaationsodankäynnistä* (Saarelainen 1999), *Propagandasta informaatio-operaatioihin* (Rantapelkonen 2002) ja *Psykologiset operaatiot osana sotilasjohtamista* (Virta 2004).

²⁸ Saarelainen, J. s. 58 (1999). Kenraalimajuri evp M D Ionov evl Jorma Saarelaisen mukaan

Tutkimusmenetelmän lähdeaineistoina käytetään pääasiassa seuraavia teoksia: ”*Laadullisen tutkimuksen käsikirja*” (Metsämuuronen J. (toim.) 2006) ja ”*Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*” (Tuomi, J. ja Sarajärvi, A., 2002) sekä ”*Johdatus tieteenfilosofiaan*” (Niiniluoto, I. 1997, alkup 1980) ja ”*Tutki ja kirjoita*” (Hirsjärvi, S. et al. 2007). Tukevana metodologia- ja menetelmälähteenä oli ”*Johtamisen laitoksen tutkimusohje*” (Virta, J. 2007).

Tutkimuksen keskeisimpinä lähteinä ovat psykologisen vaikuttamisen määrittelyyn käytetyt teokset, jotka ovat Maanpuolustuskorkeakoulun eri julkaisusarjoista ja alan ohjesääntöjä ja oppaita. Keskeisimpinä ohjesääntöinä ovat NATO:n ja Yhdysvaltojen asevoimien informaatio-operaatioiden eri osa-alueita käsittelevät teokset. Näiden teosten avulla muodostetaan kokonaiskuva siitä, mitä on psykologinen vaikuttaminen ja mitä eri suorituskykyjä voidaan käyttää sen välineinä sekä rakennetaan työssä käytettävä psykologisen vaikuttamisen viitekehys.

Sirénin toimittamassa kirjassa ”*Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot 2030*” (2011) Sirén käsittelee psykologisia operaatioita ja psykologista vaikuttamista. Rantapelkonen (2002) määrittelee psykologisten operaatioiden teoriaa ja kehitystä kirjassaan ”*Psykologiset operaatiot*”. Yhden näkökulman psykologiseen vaikuttamiseen tuo Scot Macdonaldin (2007) kirja ”*Propaganda and information warfare in the Twenty-First century*”. Muita lähteitä ovat ”*Näkemyksiä Venäjän informaationsodankäynnistä*” (Saarelainen, J. 1999), sekä asiaa käsittelevät ohjesäännöt. Nykyaikaisen sodankäynnin ymmärtämistä hahmotetaan kirjan ”*War and Anti-war. Survival at the Dawn of the 21st Century*” (Heidi ja Alvin Toffler, 1993) avulla.

Scott C. Farquharin (2009) toimittama kirja ”*Back to basics: A Study of the Second Lebanon War and Operation CAST LEAD*” kertoo Libanonin toisen sodan ja Gazan sodan välisestä kehityksestä Israelin asevoimissa Libanonin sodasta saatujen kokemusten perusteella. Lisäksi kirjassa vertaillaan IDF:n vastustajia Hezbollahia ja Hamasia ja niiden suorituskykyjä sekä IDF:n toimintaa niitä vastaan. Teos antaa suuntaviivoja vuodesta 2006 vuoteen 2008 tapahtuneelle kehitykselle IDF:n toimintatavoissa ja siten auttaa ymmärtämään sen suorittamien psykologisten vaikuttamisyritysten laajuus.

Erimaalaisten verkkolehtien uutisista operaation ajalta kerätään tietoa tapahtumista. Avoimiin lähteisiin perustuvat tiedot saattavat olla asenteellisia, virheellisiä tai jopa valheellisia ja siksi uutisartikkeleita onkin tarkasteltava huolella niiden luotettavuuden arvioimiseksi. Toisaalta, mikäli useasta lähteestä voidaan varmentaa joku tapahtuma, vaikka sen uutisointi olisikin puo-

lueellista suuntaan tai toiseen, voidaan suurella todennäköisyydellä olettaa, että tapahtuma itsessään pitää paikkansa, mutta sen taustat, syyt ja seuraukset jäänevät parhaimmillaankin sivistyneiden arvauksien varaan. Tällä ei tutkimuksen kannalta ole sinänsä suurta merkitystä, koska tarkoituksena on tutkia sitä, miten eri suorituskykyjä käytettiin eikä niinkään sitä, miten ne vaikuttivat tai olivat vaikuttamatta.

Aineiston valinnassa on kiinnitettävä huomiota siihen, mikä soveltuu tutkimukseen ja vastako se asetettuihin kysymyksiin²⁹. Esimerkkejä verkkolehdistä ovat mm. israelilaiset Ynet News, Haaretz ja Jerusalem Post, eurooppalaiset isot uutistalot kuten BBC, The Guardian ja Der Spiegel, yhdysvaltalaiset CNN, New York Times ja Washington Times sekä arabimaailman al Jazeera, Qatar News Agency ja Daily Star. Verkkolehtien uutisten tarkastelu rajattiin pääosin operaation ajalle ja niiden englanninkielisiin versioihin, valitut lehdet edustavat maidsensa suurimpiin kuuluvia päivittäisuutisia käsitteleviä lehtitaloja. Kansainvälisten järjestöiden ja tutkimuslaitosten raporteista kerättiin myös tietoa ja näitä lähteitä voitaneen pitää kohtuullisen objektiivisinä. Osa materiaalista kerättiin myös jo lähtökohtaisestikin asenteellisista, puolueellisista sekä osin jopa valheellisista lähteistä – samasta asiasta on näin mahdollisuus saada kaksi erilaista näkemystä. Tällaisia lähteitä ovat esimerkiksi Hamasin ja siihen kytköksissä olevien järjestöjen kotisivut sekä IDF:n ja israelilaisten tutkimuslaitoksen tai järjestön kotisivut ja raportit.

3 SOTILAALLISET SUORITUSKYVYT, KINEETTINEN VAIKUTTAMINEN

3.1 Määritelmä

Kineettisellä vaikuttamisella tarkoitetaan kaikkia niitä perinteiseen sodankäyntiin kuuluvia tapoja, joilla on tarkoitus kineettisin eli fyysisin keinoin aiheuttaa tuhoa kohteessa. Kineettisen vaikuttamisen käsitteen alle voidaan siis laskea kuuluvan kaikki ne vaikutukset, jotka saadaan aikaan eri asejärjestelmillä. Näihin kuuluvat siis ohjukset, pommit, kranaatit ja muut ammukset, jotka saatetaan kohteeseensa erilaisin keinoin. Fyysisen vaikutuksen lisäksi jokaisella kineettisen vaikuttamisen välineellä on myös ei-kineettinen, psykologinen vaikutus. Tämä psykologinen vaikutus voi olla toivottu tai ei-toivottu, suora tai epäsuora ja se voi kohdistua niin omaan toimintaan suotuisasti, neutraalisti ja kielteisestikin suhtautuvaan yleisöön vahvistaen, heikentäen tai ylläpitäen olemassa olevia asenteita ja käsityksiä. Esimerkiksi siviilikohteen tuhoaminen herättää voimakkaita tunteita kaikissa yleisöissä, koska siviilikohteet ja -väestö ovat

²⁹ Virta, J. (2007), s. 31

kansainvälisin sopimuksin suojeltu. Vihollisen taistelutahtoa on yritetty aiemminkin murtaa vaikuttamalla kineettisesti siviiliväestöön, mutta tällä ei aina ole ollut toivottua vaikutusta, vaan jopa päinvastainen vaikutus.³⁰ Kineettisellä vaikuttamisella voidaan kuitenkin vaikuttaa sotajoukon – komppanian, pataljoonan – taistelutahtoon varsin tehokkaasti.³¹

Samankaltaisia voimakkaita tunteita ei niinkään herätä vastustajan sotavoimiin kohdistunut fyysinen tuho, koska sotavoimien joutuminen vastustajan fyysisen vaikuttamisen kohteeksi ja tuhoamaksi on sodan luonteen huomioon ottaen jopa odotettuakin ja siksi myös hyväksytymmää. Toki tällaisessakin tapauksessa fyysinen tuhoaminen kineettisin keinoin aiheuttaa psykologisia vaikutuksia eri yleisöissä – suuret voitot tai tappiot vaikuttavat taistelutahtoon ja yleiseen mielipiteeseen joko puolesta tai vastaan³². Tässä luvussa tarkastellaan kineettistä voimankäyttöä psykologisen vaikuttamisen kannalta yleisellä tasolla eikä eritellä jokaista käytettyä asejärjestelmää erikseen.

3.2 Israelin asevoimien toiminta

Operaatio alkoi yllätyksellisellä ilmavoimien iskulla eri kohteisiin. Yhteensä yli sataan kohteeseen iskettiin 220 sekunnin aikana³³ ja puolen tunnin kuluttua toinen aalto iski vielä kuu-teenkymmeneen kohteeseen. Operaation ensimmäisten yhdeksän tunnin aikana Israel pudotti Gazan alueelle yli sata tonnia räjähteitä. Operaation ensimmäisen viikon aikana Israel suoritti 555 hävittäjätehtävää ja 125 helikopterilentoa ja kymmeniä lentotunteja miehittämättömillä lennokeilla.³⁴ Ilmaoperaation voimakkaalla aloituksella lienee ollut tarkoituksena yllättää palestiinalaiset ja maksimoida asevaikutus kohteessa samanaikaisilla iskuilla lukuisiin kohteisiin lyhyen ajan sisällä eräänlaisella ”Shock and Awe³⁵” -sovelluksella.

Ensimmäisen viikon aikana ilmavoimat olivat saaneet tuhottua ennalta valmistellun maaliluetelun maalit ja maavoimat aloittivat hyökkäyksensä Gazan alueelle. Tällöin myös ilmakomponentin tehtävät muuttuivat maavoimien hyökkäyksen tukemiseen. Maavoimien joukkojen kärjen etupuolella käytettiin miehittämättömiä lennokkeja tiedusteluun ja tarvittaessa myös

³⁰ Hosmer, S. (1996) s.xvi

³¹ Ibid, s. xxiv – xxv ja 153

³² Esimerkkeinä Suomussalmen-Raatteentien taistelut 1939-1940, joissa saavutetut voitot lujittivat kansan taistelutahtoa

³³ <http://www.defensenews.com/story.php?i=3885990>

³⁴ Esposito, M. (2009) s.175 , www.palestine-studies.org/files/pdf/jps/10341.pdf

³⁵ Ullman, H. ja Wade, J. jr (1996) s.53: ” Rapid Dominance is based on affecting the adversary’s will, perception, and knowledge through imposing sufficient Shock and Awe to overcome resistance, allowing us to achieve our aims. Four characteristics are vital: knowledge, rapidity, brilliance, and control of the environment.”

kohteiden tuhoamiseen³⁶. Jokaisella neljästä IDF:n prikaatista oli ilmavoimien yhteysupseeri tukenaan ja prikaatin komentajan käyttöön oli annettu tietty määrä ilmasuoritteita hävittäjiltä, helikoptereilta ja lennokeilta käyttöön omaan taisteluunsa liittyen.³⁷ Operaation aikana IDF teki 2744 ilmaiskua Gazan alueelle. Massiivisen ilmaoperaation voidaan katsoa vähentäneen IDF:n tappioita ja siten se on todennäköisesti ollut ratkaisevassa asemassa operaation Israelissa nauttiman kannatuksen suhteen. Isommilla tappioilla operaatio ei todennäköisesti olisi ollut yhtä suosittu, kuin se nyt oli.

Maasta/mereltä maahan -vaikuttamisen keinoina IDF käytti lähes koko tavanomaista asearsenaaliaan – tykistöä, panssarivaunuja, ohjuksia, sinkoja ja jalkaväen tulitukiaseita. Yhtenä IDF:n pelkona oli, että Hamas kaappaisi sen sotilaita taisteluiden aikana. Välttääkseen tämän sekä Hamasin tuliylläköihin ja ansoihin joutumisen IDF:n jalkaväkijoukot etenivät vältellen aukeita ja risteyksiä sekä kiertäen Hamasin tukikohdat, jotka eristettiin myöhempää tuhoamista varten.

IDF:n jalkaväkijoukot käyttivät myös lukuisia muita keinoja välttääkseen niin kaappaukset, väijytykset ja vähentääkseen siviiliuhrien määrää. Räjähdeitä ja panssaroituja puskutraktoreita käytettiin raivaamaan jalkaväelle etenemisreittejä talojen ja muurien läpi. Näin vältettiin mahdolliset talojen oviin asennetut ansat. Kärjen tuntumassa eteni myös koirapartioita etsimässä piiloutuneita taistelijoita, ansoja, tunneleita ja asekatkijä.³⁸ Käytössä oli myös tennispallon kokoinen, läpinäkyvä muovipallo, jonka sisällä oli vakautettu kamera. Kameran 360-asteen kuvakulman avulla pystyttiin selvittämään esimerkiksi vastustajan sijainteja kadunkulmissa tai rakennuksissa.³⁹ Näillä toimilla pyrittiin luonnollisesti minimoimaan omat tappiot, mutta niitä voidaan myös katsoa käytetyn lujittamaan omien joukkojen taistelutahtoa vähentämällä yllätetyksi tulemisen tai vangiksi jäämisen riskiä.

IDF käytti tai sen väitettiin käyttäneen hyökkäyksen aikana myös aseita, jotka aiheuttivat maailmalla negatiivisen reaktion niiden vaikutuksen kohdistuttua siviiliväestöön. Näitä olivat esimerkiksi valkoista fosforia tai köyhdytettyä uraania sisältäneet ammuksset, DIME⁴⁰-pommit ja nuoliammukset.⁴¹ Israel kielsi aluksi käyttäneensä valkoista fosforia, mutta operaation

³⁶ Esposito, M. (2009) s.176

³⁷ Farquhar, S. (2009) s.94

³⁸ Farquhar, S. (2009) s.93-95

³⁹ Ibid s. 97

⁴⁰ DIME, Dense Inter Metal Explosive on seos, jossa on 25% räjähdysainetta ja 75% hienoa metallipölyä (wolframia ja nikkeliä, kobolttia tai rautaa). Sekoituttuaan ilmaan seos räjäytetään. Räjähdys aiheuttaa suurta tuhoa pienellä vaikutusalueella.

⁴¹ Esposito, M. (2009) s. 186-189

loppuvaiheessa myönsi, että se oli käyttänyt valkoista fosforia sisältäneitä ammuksia⁴². Fosforiammusten käyttö asutusalueella siviilien keskuudessa sai aikaan lukuisia syytöksiä IDF:n syyllistymisestä sotarikoksiin, vaikka valkoista fosforia sisältävät aseet eivät sinänsä ole kiellettyjä. DIME-aseiden väitetystä käytöstä saatiin viitteitä lääkäreiden raportoidessa oudoista vammoista. DIME- aseetkaan eivät ole kiellettyjä, mutta niiden käyttöä ei ole katsottu hyvällä wolframin aiheuttamien terveysriskien takia. Israelia syytettiin myös köyhdytettyä uraania sisältävien ammusten käytöstä operaation aikana, mutta tästä ei löydetty pitäviä todisteita.

Minimoidakseen siviiliuhrien määrää IDF pyrki varoittamaan maalitetuissa rakennuksissa olevia ihmisiä puhelimitse tai lentolehtisin kehottaen heitä poistumaan ennen viidentoista minuutin päästä tapahtuvaa iskuä. Mikäli näillä keinolla ihmiset eivät poistuneet rakennuksesta, IDF käytti ”knock-on-the-roof” -menetelmää eli se ampui joko äänipommin tai räjähtämättömän valeohjuksen taloon merkiksi siitä, että isku oli todella tulossa ja ihmisten tulisi poistua talosta välittömästi.⁴³

IDF:n toimien seurauksena palestiinalaisia kuoli lähteestä riippuen 1166 - 1440 henkilöä, joista edelleen lähteestä riippuen aseellisia taistelijoita 236 - 709. Siviilejä puolestaan kuoli lähteestä riippuen 295 - 926. Kuolleiden määrässä ja luokittelussa on luonnollisesti suuria eroja. IDF ilmoittaa⁴⁴ palestiinalaisuhrien määräksi 1166, joista 709 oli aseellisia taistelijoita. Palestiinalaisen ihmisoikeusjärjestön mukaan taas uhrien kokonaismäärä olisi 1417, joista siviilejä 926.⁴⁵ IDF:n tappiot taisteluissa olivat yhdeksän sotilasta kaatuneina ja 336 haavoittuneina taisteluissa⁴⁶. Lisäksi yksi sotilas kuoli Hamasin kranaatti-iskussa sotilastukikohtaan Gazan ulkopuolella. Israelilaisten siviiliuhrien määräksi ilmoitettiin 3 kuollutta ja 182 haavoittunutta Hamasin raketti- ja kranaattitulen seurauksena.

Tappiolukujen vertailu aiheutti maailmalla puheita Israelin suhteettomasta voimankäytöstä ja osin tästä syystä Israelin yksi tavoitteista oli pitää operaatio mahdollisimman lyhyenä ennen kuin uhriluku nousee liian suureksi ja yleisön mielipide kääntyy jyrkästi Israelia vastaan. Hamasin kannalta taas uhriluvun suurentelu ja suhteiden (siviili-taistelija) vääristely oli Israelia vastaan kohdistuvan kansainvälisen paineen kannalta suotuisaa: mitä enemmän siviiliuhreja,

⁴² <http://fr.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1231866575577&pagename=JPArticle%2FShowFull>

⁴³ <http://www.nytimes.com/2009/01/11/world/middleeast/11hamas.html?partner=permalink&exprod=permalink>, <http://www.haaretz.com/news/idf-phones-gaza-residents-to-warn-them-of-imminent-strikes-1.267350>

⁴⁴ <http://dover.idf.il/IDF/English/News/today/09/03/2602.htm>

⁴⁵ <http://www.washingtontimes.com/news/2009/mar/19/rights-group-names-1417-gaza-war-dead-1/>

⁴⁶ <http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism+Obstacle+to+Peace/Terrorism+and+Islamic+Fundamentalism-/Aerial+strike+weapon+development+center+Gaza+28-Dec-2008.htm>

sitä voimakkaammin kansainvälinen yhteisö puuttuisi Israelin toimiin ja Hamas saisi myötätuntoa.

Samaa tarkoitusta palvelivat myös väitteet sotilasrikoksiin syyllistymisistä voiman käytön yhteydessä, olipa väitteillä sitten totuus pohjaa tai ei. Esimerkiksi kiistaton fakta oli se, että IDF käytti valkoista fosforia sisältäneitä ammuksia asutulla alueella. Tämän Hamas nosti esiin kansainväliseen mediaan ja väitti IDF:n tahallisesti kohdistaneen iskut siviiliväestöön ja siten sen olevan syyllinen sotarikoksiin. Kahta ensimmäistä väitettä sinänsä on vaikea kiistää, koska niistä löytyy kuvamateriaalia ja muita todisteita, mutta kolmatta väitettä tahallisuudesta on vaikea näyttää toteen varsinkin kun Hamas operoi koko operaation ajan siviiliväestön seasta. Totuuden siemen tässäkin asiassa riitti kuitenkin Hamasille hyökkäykseen Israelia vastaan mediasodassa.

Kineettisellä vaikuttamisella voidaan siis katsoa olleen myös psykologisia vaikutuksia. Tarkoituksellisia psykologisia vaikutuksia ovat varmasti olleet operaation aloitus ”shock and awe” -konseptilla, jolla pyrittiin lamauttamaan Hamas niin henkisesti kuin fyysisestikin maksimoimalla tuho vaikutus sekä näyttämällä IDF:n tuho voimaa. Jälkikäteen voidaan katsoa IDF:n onnistuneen tässä massiivisella tulen käytöllä, sillä Hamas ei kyennyt kuin näennäiseen vastarintaan sen johtajien piileskellessä⁴⁷ ja taistelijoiden välttellessä avoimia yhteenottoja etenevien IDF:n joukkojen kanssa, osa jopa hyläten univormunsa sulautuen siviiliväestöön⁴⁸.

Joukkojen taistelutahdon lujittamiseksi käytettiin myös runsaasti keinoja, jotta IDF:n joukot välttyisivät kaappauksilta ja ansoilta. Näitä kineettisen vaikuttamisen keinoja olivat esimerkiksi puskutraktorit, joilla raivattiin kulkuaukkoja talojen läpi sekä tavanomaiset aseet, joilla tuhottiin mahdollisesti kaappauksiin käytettäviä tunneleita.

Kineettisen vaikuttamisen ei-toivottuina vaikutuksina oli luonnollisesti ulkomailta Israelia vastaan kohdistunut paheksunta siviiliuhrien ja tuhottujen rakennusten lukumäärästä sekä kiellettyjen aseiden käytöstä johtuen. Näitä seikkoja Hamas luonnollisesti käytti omassa toiminnassaan hyväkseen saadakseen myötätuntoa itselleen ja kääntääkseen mielipiteet Israelin operaatiota vastaan.

3.3 Hamasin ja muiden palestiinalaisryhmien aseellinen toiminta

⁴⁷ <http://www.haaretz.com/print-edition/news/reservists-join-gaza-fighting-ahead-of-third-stage-of-operation-cast-lead-1.267939> ja Cohen, Y. ja White, J. (2009) s. 3

⁴⁸ Cohen, Y. ja White, J. (2009) s.15

Hamasin puolustus oli suunniteltu kolmiportaiseksi ja sen tarkoituksena oli houkutella IDF syvälle alueelleen ja pilkkoa joukot pieniin osiin tunneliverkoston ja väijytysten avulla⁴⁹. Hamasin tarkoituksena oli myös saada IDF:n sotilaita kaapatuksi ja aiheuttaa mahdollisimman suuria tappioita hyökkäjälle urbaanilla sissisodalla ja siten murentaa Israelin halu jatkaa taistelua.⁵⁰ Hamasin kineettisen vaikuttamisen pääasiallisena välineenä olivat tavalliset jalkaväen aseet, miinat ja improvisoidut räjähteet ja ansat. Hamas oli suunnitellut IDF:n todennäköisille etenemisurille tuliylläkköalueita ansoineen ja miinoineen ja tunneliverkoston hyväksikäyttäen Hamasin oli tarkoitus iskeä hyökkäjää joka puolelta, kuten Hezbollah oli menestyksekkäästi tehnyt vuoden 2006 sodassa Libanonissa. Hamas ei kaikesta suunnittelusta huolimatta pystynyt juurikaan vaikuttamaan vastustajaansa kineettisesti vastarinnan ollessa heikkoa ja taistelujoiden paetessa melko nopeasti taistelukosketuksen jälkeen. Lisäksi Hamasin puolustuksen ytimeksi suunnitellut al Qassam -prikaatit hajosivat johtamisyhteyksien puutteeseen.⁵¹

Merkittävin osa Hamasin kineettistä vaikuttamista oli sen raketti- ja kranaatti-iskut Israelin asutuskeskuksia ja siviilikohteita vastaan. Koska Israelin yksi tavoite oli lopettaa rakettien ampuminen Israeliin, voidaan Hamasin rakettien ampumisella katsoa olleen psykologinen vaikutus, ainakin palestiinalaisiin ja Hamasille myönteisesti suhtautuviin arabitahoihin – niin kauan kuin Hamas pystyy ampumaan raketteja, se ei ole hävinnyt eikä Israel siten ole voittanut.

Vaikka ammuttujen rakettien ja kranaattien määrä vähenikin huomattavasti operaation loppua kohden, Hamas pystyi kuitenkin ampumaan niitä Israeliin kaikista sen toimista huolimatta⁵². Hamasin hyökkäyksillä Israelin asutuskeskuksia vastaan lienee ollut Israelissa sen kansan taistelutahtoa lujittava vaikutus⁵³, osin ehkä sen takia, että Hamas ei saanut aikaan merkittäviä tappioita hyökkäyksillään. Länsimaissa Hamasin rakettihyökkäykset aiheuttivat negatiivista huomiota ja kansalaisjärjestöistä mm. Amnesty International⁵⁴ ja Human Rights Watch tuomitsi myös Hamasin siviileihin kohdistamat hyökkäykset⁵⁵.

⁴⁹ Cohen, Y. ja White, J. (2009) s.9-10

⁵⁰ Farquhar, S. (2009) s. 68

⁵¹ Cohen, Y. ja White, J. (2009) s. 14-16

⁵² Farquhar, S. (2009) s. 69

⁵³ Operaatiolla oli israelilaisten tuki takanaan alusta alkaen

<http://www.inss.org.il/publications.php?cat=21&incat=&read=2634>

⁵⁴ <http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/news/end-unlawful-attacks-and-meet-gazas-emergency-needs-20081229>

⁵⁵ <http://www.hrw.org/en/news/2009/10/20/hamas-investigate-attacks-israeli-civilians>

Koska operaatio suoritettiin erittäin tiiviisti rakennetulla alueella ilman että siviilejä olisi voitu evakuoida täydellisesti alta pois, oli Hamasille ilmeisen selvää, että siviiliuhreja ja tuhottuja rakennuksia tulisi paljon. Hamas käytti hyväkseen kouluja, sairaaloita, moskeijoita ja tavallisten ihmisten koteja tuliasemina, asevarastoina ja komentokeskuksina⁵⁶ ja IDF:n iskiessä näihin kohteisiin Hamas pystyi väittämään maailmalle Israelin tuhoavan silmittömästi kaikkea Gazan alueella, myös sodan oikeussääntöjen kannalta suojeltuja kohteita.

Israel väitti lisäksi Hamasin käyttäneen joissakin kohteissa itse räjäyttämäänsä panoksia, jotta IDF:n asevaikutuksen teho näyttäisi todellista suuremmalta. Hamasin taistelijat esimerkiksi ampuisivat israelilaisia talosta, josta he sitten pakenisivat tunnelia pitkin seuraavaan taloon. IDF:n vastatessa tuleen esimerkiksi panssarivaunulla, Hamasin taistelijat räjäyttäisivät taloon kätkeytyt räjähteet saaden aikaan suurempaa tuhoa, kuin mitä olisi syntynyt pelkästään asevaikutuksen seurauksena. Monissa kohteissa oli myös havaintoja toissijaisista räjähdyksistä asevaikutuksen jälkeen merkinä siitä, että kyseistä kohdetta oli mahdollisesti käytetty myös asevarastona.⁵⁷ Monia kohteita, kuten kouluja ja koteja oli myös ansoitettu IDF:n joukkoja vastaan.⁵⁸ Operaation aikana Hamas ampui Israeliin yli 750 rakettia ja kranaattia, jotka tappoivat neljä ja haavoittivat 182 israelilaista.

Hamasin kineettisellä vaikuttamisella voidaan katsoa olleen psykologisia vaikutuksia, ei tosin aina sen haluamalla tavalla. Hamasin ampumat raketit eivät aiheuttaneet riittävästi tuhoa israelilaisväestössä, jotta niillä olisi ollut selvästi taistelutahtoa laskeva vaikutus. Sen sijaan vähäisen raketitulen voidaan katsoa jopa toimineen päinvastaisesti nostaten taistelutahtoa, koska operaatio nautti huomattavan suurta suosiota israelilaisten keskuudessa. Hamas ei onnistunut tuottamaan suuria tappioita hyökkääville IDF:n joukoille eikä se saanut yhtään IDF:n sotilasta kaapattua. Hamas myös epäonnistui arvokkaiden kohteiden tuhoamisessa, sillä yksikin tuhottu panssarivaunu tai pudotettu helikopteri olisi ollut sille suunnaton mediavoitto. Näillä kaikilla olisi ollut välitön psykologinen vaikutus niin Israelin kotirintamaan kuin taistelujoukkoihinkin ja juuri tämän takia israelilaiset olivat valmistautuneet kohtaamaan nämä riskit erittäin hyvin siinä onnistuen.

Hamasin kineettiset psykologisen vaikuttamisen keinot onnistuivat osittain ainoastaan oman infrastruktuurin tuhoamisessa. Hamasin asettamalla lisäpanoksilla se sai luotua kuvan todellista suuremmista IDF:n asevaikutuksen tuhoista aiheuttaen siten paheksuntaa ulkomailla Israe-

⁵⁶ Farquhar, S. (2009) s. 69

⁵⁷ <http://www.youtube.com/watch?v=hRQa5-gmqys&feature=relmfu> ,IDF:n tiedottajan YouTube-kanava

⁵⁸ <http://www.youtube.com/user/idfnadesk#p/search/0/uHhs9ihSmbU>

lia kohtaan. Viimeisenä tekonaan operaatiossa, Israelin jo julistettua tulitauon, Hamas ampui 17 rakettia Israeliin näyttääkseen olevansa vielä toimintakykyinen. Samalla Hamas julisti voitaneensa sodan ja antoi IDF:lle viikon aikaa vetää joukkonsa pois Gazasta.⁵⁹

4 SUORITUSKYKYJÄ TUKEVAT TOIMINNOT

4.1 Määritelmät

Tiedottamisella ja sotilaallisella tiedottamisella pyritään antamaan oikeaa tietoa oikea-aikaisesti omalle organisaatiolle ja muulle yleisölle kansallisesti, alueellisesti tai maailmanlaajuisesti omasta toiminnastaan, tavoitteistaan ja kullakin hetkellä vallitsevasta tilanteestaan. Tiedottamiskanavia ei käytetä harhauttamiseen tai propagandaan, jotta tiedottamisen luotettavuus ei kärsi.⁶⁰ Tärkeintä on siis kertoa totuus sellaisena kuin se on. Tiedottaminen on julkisen informaation levittämistä.⁶¹

Sotilaallinen tiedottaminen eroaa tavanomaisesta tiedottamisesta siinä, että sen tehtävä on tukea kunkin tason (strategisen, operatiivisen tai taktisen tason) komentajaa kertomalla sotilaallisen toiminnan näkökulmista.⁶² Sotilaallisesta tiedottamisesta ja sen tarvitseman materiaalin tuottamisesta vastaavat sotilaat. Sotilaallisen tiedottamisen tarkoituksena on siis kertoa kyseisen sotilasorganisaation tarinaa ja tehdä sitä tutuksi yleisölle. Sotilaallisessa tiedottamisessa on myös tärkeää pitäytyä totuudessa, vaikkakin näkökulmana ovat omalle sotilaalliselle toiminnalle suotuisat asiat. Tässä työssä ei ole tarkoituksenmukaista eritellä sotilaallista tiedottamista ja tiedottamista omiksi kokonaisuuksikseen vaan ne käsitellään yhdessä.

Lakiasioiden tuen tarkoituksena on tukea kokonaisoperaatiota tarjoamalla asiantuntemusta käyttöön operaation suunnittelussa ja toimeenpanossa. Lakiasioiden tuki korostuu operaatioiden suunnittelun ja toteutuksen lisäksi tiedottamisessa. Tässä luvussa ei ole tarkoitus käsitellä ja eritellä kaikkia yksittäisiä tapauksia, joista osapuolet syyttivät toisiaan sotarikoksista. Tarkoitus on antaa yleiskuva operaation suorituskykyjen tukemisesta lakiasioilla..

4.2 Israelin toimet

Palestiinalaiset turvallisuusviranomaiset olivat kehottaneet ulkomaisia, erityisesti amerikkalaisia ja englantilaisia, toimittajia poistumaan Gazasta turvallisuussyihin vedoten jo vuonna

⁵⁹ <http://www.haaretz.com/news/haniyeh-amas-won-gaza-war-but-was-wise-to-declare-truce-1.268367>

⁶⁰ Joint Chief's of Staff (1998) s. II-6 ja Sirén & Kupiainen (2012) s. 105

⁶¹ Rantapelkonen, J. (2002) s. 25

⁶² NATO (2009b)s. 1-2 – 1-3

2007.⁶³ Tämän lisäksi Israel ja Egypti eivät olleet päästäneet ulkomaisia toimittajia Gazaan marraskuun 2008 jälkeen⁶⁴, joten pääosa tiedoista Gazan tapahtumista tuli muutamilta kansainvälisten uutistalojen paikallisilta toimittajilta. Israelin hallitus järjesti tiedotuksensa huolellisesti siten, että kaikkien merkittävimpien virastojen tiedottajat tapasivat päivittäin varmistaa yhtenäisen tiedottamisen. Ulkomaiset toimittajat kerääntyivät päivittäin rajanylityspaikoille odottamaan mahdollista pääsyä Gazaan, mutta huolimatta Israelin korkeimman oikeuden päätöksestä sallia toimittajille pääsy Gazaan, IDF esti toimittajilta pääsyn sotatoimi-alueelle vedoten turvallisuussyihin.⁶⁵

Israelin ulkoministeri Tzipi Livni käski useiden korkeiden virkamiesten palata lomaltaan virkapaikoilleen ja aloittamaan ”aggressiivisen ja diplomaattisen kampanjan” saadakseen kansainvälistä tukea IDF:n operaatiolle. Ulkoministeri Livni tapasi operaation alkupäivinä myös runsaasti ulkomaisia diplomaatteja selittääkseen Israelin näkemyksen operaatiosta. Lisäksi Israelin hallitus avasi tiedotustoimiston Sderotiin ja järjesti kansainväliselle medialle ja diplomaateille kierroksia Gazan tuntumassa.⁶⁶ Israel oli aloittanut diplomaattisen kampanjansa heti edellisen Gazan operaation jälkeen maaliskuussa 2008.⁶⁷

Maajoukkojen mukana oli ainakin yksi toimittaja sijoitettuina taistelujoukkoihin⁶⁸ ja lisäksi joukkojen mukana liikkui combat camera -ryhmiä. Näiden tuottamaa materiaalia IDF:n tiedotusorganisaatio jakoi kansainvälisille mediataloille sekä sosiaalisen median palveluihin, kuten YouTubeen IDF:n tiedotustoimiston omalle kanavalle. Tämän tarkoituksena oli tiedustelutietojen keräämisen lisäksi osoittaa maailmalle Hamasin käyttämiä keinoja, kuten siviilitalojen ansoittamisia ja asevarastojen sijoittamisia moskeijoihin ja kouluihin.

Mediasululla Israel pystyi rajoittamaan tiedon pääsyä Gazasta ulkomaailmaan ja siten myös vähentämään negatiivista huomiota aiheuttavaa uutisointia, joka olisi vaikuttanut operaation saamaan tukeen. Nyt pääosa operaation alkuvaiheen negatiivisesta huomiosta tuli juuri mediasulusta, ei varsinaisesti operaation tapahtumista, koska niistä ei saatu juuri muuta tietoa, kuin mitä Israel halusi maailmalle välittää oman tiedotusorganisaationsa välityksellä. Israelin kannalta tämä oli suotuisaa keskustelun ollessa mediasulussa eikä operaatiossa itsessään.

⁶³ <http://www.newsgd.com/news/world1/200701040010.htm>

⁶⁴ <http://edition.cnn.com/2009/WORLD/meast/01/14/israel.gaza.media.restrictions/index.html>

⁶⁵ http://www.nytimes.com/2009/01/07/world/middleeast/07media.html?_r=2&hp

⁶⁶ <http://www.haaretz.com/news/israel-to-mount-emergency-international-pr-effort-in-wake-of-gaza-campaign-1.260340>

⁶⁷ Yli 50 tapaamista eri maiden ja järjestöjen johtajien kanssa maaliskuu-joulukuu 2008 välisenä aikana, joissa käsiteltiin tai sivuttiin Gazaa, Hamasia tai Hezbollahia. Tiedot kerätty Israelin ulkoministeriön lehdistötiedotteista. www.mfa.gov.il/mfa/about%20the%20ministry/mfa%20spokesman/2008

IDF otti tiedotustoimintaansa varten käyttöön useita eri kanavia. Perinteisten medioiden rinnalle nostettiin omat tiedotuskanavat sosiaalisen median sovelluksiin kuten Twitter⁶⁹ ja YouTube⁷⁰. Näiden kautta IDF pystyi saamaan sanomansa nopeasti maailmalle samalla välittäen kuvia ja videoita operaatiosta. Israelin keskeisiksi sanomiksi virallisten tiedotuskanavien kautta voidaan katsoa muodostuneen että Israelilla on oikeus puolustaa itseään Hamasin siviiliväestöön kohdistuneilta hyökkäyksiltä ja että IDF sotii sodan oikeussääntöjen mukaisesti ja pyrkii välttämään siviiliuhreja kaikin keinoin. Kolmantena sanomana oli lisäksi että Hamas syylistyy sotarikoksiin ampumalla raketteja Israelin siviiliväestöä vastaan ja taistelemalla siviiliväestön seasta

Tiedottaminen oli luonteeltaan kiihkotonta ja perustelevaa ja siinä pyrittiin todenmukaisuuteen. Tiedottamisesta pyrittiin jättämään uskonnollinen ja kansoihin liittyvä retoriikka pois. Vihollisena ei siis ollut palestiinalaisten kansa vaan Hamas, jota käsiteltiin terroristijärjestönä. Tiedottamisen näkökulma oli kuitenkin yksipuolinen ja sillä pyrittiin esittämään asiat israelilaisille suotuisalla tavalla ja sen sisältämät Hamasin vastaiset ja Israelin myönteiset viestit oli taitavammin naamioitu kuin Hamasin tiedottamisessa.

Tiedottamisella siis pyrittiin luomaan kuva oikeutetusta, moraalisesti ja eettisesti oikein suoritetusta taistelusta terroristeja vastaan, jotka eivät välitä omista siviiliuhreistakaan. Tämä tehtiin liki täydellisellä mediasululla, joten ainoat tiedot operaatiosta tulivat Israelin tiedotuskoneiston kautta, juuri sellaisina kuin se itse halusi ne välittää, jättäen luonnollisesti itselleen epäedulliset asiat kertomatta. On vaikea arvioida tarkasti, miten maailmalla olisi suhtauduttu Israelin operaatioon ilman sen aggressiivista tiedotuskampanjaa, todennäköisesti yksinomaan Hamasin tuominneita maita olisi ollut vähemmän. Maailman reaktiot operaatiota kohtaan jakautuivat siten, että enemmistö maailman valtioista tuomitsi molempien osapuolien toimet, 35 valtiota (pääosin muslimivaltioita) tuomitsi yksinomaan Israelin toimet ja 19 valtiota (pääosin NATO:n keskeiset valtiot) tuomitsi yksinomaan Hamasin toimet.⁷¹ IDF korosti operaation aikana jatkuvasti toimiensa laillisuutta. Tiedotuskanaviensa kautta IDF toi esiin myös sen, että lainopilliset asiantuntijat olivat sekä operaation suunnittelu- että toteutusvaiheessa mukana tu-

⁶⁸ <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3653238,00.html>

⁶⁹ <http://twitter.com/#!/IDFSpokesperson>

⁷⁰ <http://www.youtube.com/idfnadesk>

⁷¹ http://en.wikipedia.org/wiki/International_reaction_to_the_Gaza_War

kemassa komentajia päätöksenteossa.. Lisäksi IDF korosti, kuinka sen sotilaat ja komentajat ovat saaneet koulutusta erilaisin tavoin koskien sodan oikeussääntöjä.⁷²

Lainopilliset tulkinnat nousivat tietyllä tapaa viestinnän ja tiedottamisen keskipisteeseen IDF:n pyrkiessä kertomaan maailmalle, että sillä on oikeus puolustaa kansalaisiaan, että se pyrkii kaikin tavoin välttämään siviiliuhreja ja että Hamas syyllistyy sotarikoksiin taisteluiden aikana. Sodan jälkeen Israelin hallitus julkaisi kattavan raportin, jossa perustellaan IDF:n toimien laillisuus operaation aikana ja että IDF tutkii väitetyt rikokset.⁷³ IDF onkin tutkinut väitettyjä rikoksia ja joistakin on jopa annettu tuomioita sotilaille.⁷⁴

Raportissa perustellaan sotilaallisen voiman käyttöä eri tilanteissa ja tapauksissa, joista IDF:a on syytetty sotarikoksista: IDF esimerkiksi pyrki välttämään siviiliuhreja varoittamalla iskuis- ta etukäteen, käyttämällä täsmäaseita ja muuta teknologiaa sekä tarvittaessa jättämällä iskun suorittamatta. Muutkin tapaukset, joista IDF oli syytteiden kohteina, perustellaan lainopillisten tulkintojen kautta oikeutetuiksi ja loppujen lopuksi syy siviiliuhreista vieritetään Hamasin niskoille.

Hamasin kerrotaan syyllistyneen erilaisiin sotarikoksiksi luokiteltaviin tekoihin, keskeisimpänä taistelu siviilien ja suojeltujen kohteiden seasta välittämättä yhtään mahdollisista seurauksista sekä hyökkäykset Israelin siviiliväestöä vastaan. IDF perusteli iskuja suojeltuihin kohteisiin sillä, että kun niitä käytettiin sotilaalliseen toimintaan, niiden nauttima suoja lakkasi olemasta ja siten niistä tuli laillisia voimankäytön kohteita. IDF tunnustaa myös sen asevoimien tehneen joitain virheitä operaation aikana ja sen mukaan nämä tapaukset tutkitaan tarkasti.⁷⁵ Lakiasioden tukitoimillaan Israel pyrki esittämään operaation oikeutettuna omalta kannaltaan sekä käyttämiensä keinojen laillisuuden ja että kaikki käytetyt keinot ja voimatoimet olivat perusteltavissa kansainvälisten lakien nojalla ja siten saamaan kansainvälisen hyväksynnän operaatiolle

4.3 Hamasin toimet

⁷² <http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism+Obstacle+to+Peace/Hamas+war+against+Israel/FAQ-Operation+in+Gaza-Legal+Aspects.htm#26>

⁷³ <http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism+Obstacle+to+Peace/Terrorism+and+Islamic+Fundamentalism-/Operation+in+Gaza-Factual+and+Legal+Aspects.htm>

⁷⁴ <http://idfspokesperson.com/2010/07/06/idf-military-advocate-general-takes-disciplinary-action-6-jul-2010-indicts-soldiers-following-investigations-into-incidents-during-operation-cast-lead/>

⁷⁵ <http://www.haaretz.com/news/israel-to-approve-aid-for-idf-officers-accused-of-gaza-war-crimes-1.268748>

Hamasin tiedotustoiminta oli luonteeltaan hyvin erilaista kuin Israelin. Lähes kaikki Hamasin lausunnot ja tiedotteet olivat propagandan kaltaisia ja sen tiedotustoiminta operaation aikana keskittyi samanaikaisesti Israelille uhitteluun ja maailmalle uhrina esiintymiseen. Sen sanoma oli kaksijakoinen: yhtäältä luvattiin israelilaissoilaille varmaa kuolemaa ja Gazan muuttumista IDF:n hautausmaaksi⁷⁶ ja toisaalta surkuteltiin kansainväliselle medialle Israelin käyttämien voimatoimien suhteettomuutta⁷⁷. Hamasin käyttämä retoriikka oli varsin vahvaa ja symbolista. Israelia Hamas kutsuu ”Siionistiseksi olioksi” ja IDF:n nimitys on puolestaan ”Siionistinen miehitysjoukko”⁷⁸.

Koska Gaza oli niin tehokkaasti eristetty ulkomaailmasta, Hamasin oli vaikea saada välitettyä tietoa tapahtumista. Khaleed Mashaal, Syyriassa maanpaossa oleva yksi Hamasin johtajista, pystyi puhumaan medialle vapaasti Syyriasta, mutta hänkin ilman tarkkoja tietoja Gazan tapahtumista. Mashaalin puheissa käytetään vahvoja sanoja ja termejä, kuten ”murha”, ”holokausti” ja ”martyyri” kuvaamaan palestiinalaisten oikeutettua taistelua.⁷⁹

Hamas perusti myös oman videokanavansa YouTubeen levittääkseen omaa sanomaansa verkon välityksellä⁸⁰. Lisäksi Hamas perusti kaksi YouTube -kloonisivustoa levittämään omaa sanomaansa, PalTuben ja AqsaTuben. Hamasin oma YouTube -kanava sekä AqsaTube poistuivat kuitenkin käytöstä nopeasti niiden aloitettua toimintansa. Myös Hamasin aseellisen siiven Izz ad-Din al-Qassam -prikaatien kotisivuja käytettiin tiedottamiseen operaation aikana. Sivustolla uutisoitiin iskujen kohteista ja uhreista sekä IDF:n kärsimistä tappioista. Tässä Hamasin tiedottaminen poikkesi perinteisen tiedottamisen peruserätyksestä eli pyrkimyksestä totuudenmukaiseen tiedottamiseen, sillä muiden lähteiden tarjoamien tietojen perusteella suuri osa tiedoista on joko liioiteltuja tai valheellisia.⁸¹ Lisäksi sivuston uutisointi on vahvasti propagandistinen eikä se siten toimi täysin puolueettomana tiedotuskanavana. Palestine-Info.com pyrki sen sijaan hieman maltillisempaan tiedottamiseen. Sivuston uutiset on kirjoitettu kahdeksalla eri kielellä, joten niillä on ollut potentiaalisia lukijoita huomattava määrä. Sivuston uutisointi oli vähemmän propagandistista, mutta silti asenteellista ja puolueellista⁸².

⁷⁶ <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/operation-cast-lead-08.htm>

⁷⁷ http://qassam.ps/page-7-In_the_third_day_of_the_third_week_of_the_Zionist_massacre_in_Gaza.html

⁷⁸ http://www.qassam.ps/specialfile-302-Zionist_forces_killed_854_Palestinian_civilians.html

⁷⁹ <http://vineyardsaker.blogspot.com/2009/01/edited-transcript-of-khaled-meshaals.html> Mashaalin TV:ssä pitämän puheen englanninkielinen käännös.

⁸⁰ http://www.cbsnews.com/8301-502684_162-4717401-502684.html

⁸¹ <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/129569#.TuOtWlsknYU>, italialaisen journalistin havainnot Gazasta sekä http://qassam.ps/specialfile-255-Details_of_Al_Qassam_Brigades_operations_during_the_Zionist_war_on_Gaza.html, Hamasin omia taistelukertomuksia, joiden mukaan IDF olisi menettänyt kymmeniä sotilaitaan taisteluissa Hamasia vastaan virallisten IDF:n tappiolukujen ollessa koko operaation aikana yhdeksän taisteluissa kaatunutta ja

⁸² <http://www.palestine-info.co.uk/en/Default.aspx>

Hamasin tiedottamisella voidaan katsoa olleen psykologisia vaikutuksia, erityisesti ulkomaille, mihin tiedottaminen olikin pääsääntöisesti suunnattu. Tavoitteena on ollut korostaa palestiinalaisten kärsimyksiä Israelin asevoimien käsissä ja siten saada Israelin toimet tuomituiksi maailmanlaajuisesti. Tässä se onnistui vain osin Israelin tehokkaan mediasulun takia, Israelin oma sanoma pääsi myös tehokkaasti leviämään ulkomaille hieman lieventäen Hamasin sanoman tehoa.

Hamasin lailliset toimet keskittyivät esittämään IDF:n toimia laittomina ja syyttämään sitä sotarikoksista esimerkiksi siviilien tarkoituksellisesta tappamisesta, suhteettomasta ja summittaisesta voimankäytöstä, siviili- ja suojeltujen kohteiden tuhoamisesta sekä kiellettyjen aseiden ja ihmiskilpien käyttämisestä.⁸³ Näistä todisteina Hamasilla oli esittää kuvia, videoita ja silminnäkijöiden kertomuksia sekä palestiinalaisilta että ulkomaisilta ihmisiltä. Omassa tiedottamisessaan Hamas kertoi luonnollisesti tosiasioista vain itselleen suotuisan osan jättäessään itselleen epäsuotuisan osan kertomatta.

Hamasin esittämän todistusaineiston mukaan IDF siis tuhosi kouluja, moskeijoita, sairaaloita, siviilikoteja, sen toimien seurauksena kuoli siviileitä ja se käytti valkoista fosforia. Nopeiden ja asiaan perehtymättömien tulkintojen mukaan Israel oli siis syyllistynyt sotarikoksiin, mutta IDF pyrki kiistämään syytökset perustellen ne omalta näkökannaltaan suotuisasti. Tästä lakien ja tulkintojen vääristelystä ja taivuttamisista Israel sai myös kritiikkiä. Esimerkiksi operaation aloittaneen ilmaiskun yhtenä kohteena oli uusien poliisien valmistujaisseremonia ja useita Hamasin hallintorakennuksia. Poliisien valmistujaisiin tehtyä iskuja perusteltiin sillä, että tulevan mahdollisen maahyökkäyksen aikana poliisit olisivat IDF:a vastassa ja siten niistä koituisi uhka ja siten isku oli perusteltavissa.⁸⁴

Operaation jälkeen eteläafrikkalainen tuomari Richard Goldstone tutkimusryhmineen laati omiin tutkimuksiinsa perustuvan raportin operaatiosta lainopillisesta näkökulmasta, jota varsinkin palestiinalaiset ja Hamas käyttivät lyömäaseena Israelia vastaan, jossa raportti puolestaan tuomittiin puolueelliseksi ja vääristeleväksi.⁸⁵

Hamasin keskeiseksi viesteiksi nousi sen oikeus taistella miehittäjää vastaan, IDF:n suhteettoman suuret voimatoimet ja tarkoituksenmukaiset siviilien ja siviilikohteiden tuhoamiset.

⁸³ Esimerkiksi <http://www.aljazeera.com/focus/crisisingaza/2009/02/20092209730904880.html> ja <http://www.guardian.co.uk/world/2009/jan/10/israel-gaza-war-crimes?INTCMP=SRCH>

⁸⁴ www.pchrgaza.org/Library/CAST-LEAD.pdf Haaretzin artikkeli

Lakiasioden tukitoimillaan Hamas pyrki esittämään Israelin säälimättömänä, kaiken säännöistä piittaamatta tuhoavana hyökkääjänä, jota vastaan Hamas pyrki oikeutetusti puolustamaan itseään.

5 SOTILAALLISET, EI-KINEETTISET SUORITUSKYVYT

5.1 Määritelmät

Elektroninen sodankäynti on sähkömagneettisen tai suunnatun energian käyttöön perustuvaa tiedustelua ja valvontaa, vaikuttamista ja suojautumista edellä mainittujen toimintojen vaikutuksilta.⁸⁶ Elektronisella sodankäynnillä pyritään myös elektronisen ympäristön hallintaan ja se voidaan jakaa kolmeen osaan: hyökkäykseen, puolustukseen ja tukitoimiin.⁸⁷

Tietoverkko-operaatioiden suorituskyky on kaikista informaatio-operaatioiden osa-alueista tarkimmin varjeltu salaisuus ja siksi siitä on erittäin vähän tarkkaa julkista tietoa saatavilla. Verkko-operaatioihin epäillään osallistuneen niin valtiollisia kuin ei-valtiollisiakin toimijoita molemmin puolin. Tietoverkko-operaatiot voidaan jakaa hyökkäykseen, hyväksikäyttöön ja puolustukseen.

Tietoverkkohyökkäykset suunnataan ohjelmistojen ja laitteistojen heikkouksien kautta tietokoneita, tietoverkkoja ja tietovarastoja vastaan käyttämällä hyväksi haittaohjelmia tai muuttamalla tietoa tai sen luonnetta tai järjestelmien toimintoja.⁸⁸ Tietoverkkojen hyväksikäyttämällä hankitaan tietoa tietoverkkojen ja tietokoneiden sisältämästä tiedosta.⁸⁹ Tietoverkkopuolustuksella suojaudutaan hyökkäyksiä ja hyväksikäyttöä vastaan, jotta varmistetaan tiedon saanti, eheys, luotettavuus ja säilyvyys.⁹⁰

Harhauttamisella tarkoitetaan niitä kaikkia toimia, joilla tarkoituksella johdetaan vastustajan päätöksentekijöitä harhaan ja tekemään vääriä päätöksiä (tai olemaan tekemättä päätöksiä) koskien harhauttajan aikomuksia, operaatioita ja sotilaallisia kykyjä ja siten edesauttamaan oman operaation onnistumista.⁹¹ Harhauttaminen voidaan jakaa kolmeen tasoon: strateginen, operatiivinen ja taktinen harhauttaminen.⁹² Harhauttamisella pyritään tekemään vastustaja alt-

⁸⁵ Raportti luettavissa <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/specialsession/9/factfindingmission.htm>

⁸⁶ Kuusisto, R. (2000) s. 161 teoksessa Johtamissodankäynti, viittaa teokseen Viestiohjesääntö (luonnos, 1999)

⁸⁷ Joint Chief's of Staff (2007) s. I-2 – I-4

⁸⁸ NATO (2009a) s. 1-11

⁸⁹ NATO (2009a) s. 1-11

⁹⁰ NATO (2009a) s. 1-11

⁹¹ Joint Chief's of Staff (2010) s. I-1

⁹² Saarelainen, J. (2000) s. 125 teoksessa Johdamissodankäynti ja Joint Chief's of Staff (2006b) s. vii

tiimmaksi hyökkäyksille ja harhauttamisessa voidaan käyttää manipuloituja, vääristeltyjä tai tekaistuja todisteita, joilla vastustaja pyritään saamaan toimimaan ennalta arvattavalla tavalla hyökkääjän kannalta edullisesti.⁹³ Harhauttamiselle voidaan määrittää kuusi periaatetta⁹⁴:

- 1) harhauttaminen pitää kohdistaa päätöksen tekijään/tekijöihin
- 2) harhauttamisella on oltava selkeä tavoite, mitä kohde tekee tai on tekemättä harhautuksen seurauksena,
- 3) harhautuksen suunnittelu ja toteutus tulee olla keskitettyä
- 4) harhautusaikeet tulee salata vastustajalta
- 5) harhauttaminen vaatii tarkkaa ajoitusta
- 6) harhauttaminen pitää integroida tarkasti operaatioon, jota sillä tuetaan

Operaatioturvallisuudella tarkoitetaan prosessia, jossa tunnistetaan vastustajan haluama, omille operaatioille kriittinen tieto. Keskeistä on tarkastella tapoja tuottaa, säilyttää, välittää, käyttää ja saada tietoa vastustajan tiedonhankinnan näkökulmasta, jotta voidaan paljastaa omat heikkoudet ja suojata ne vastustajan tiedonhankintayrityksiltä.⁹⁵ Operaatioturvallisuuden käsitteeseen voidaan myös liittää naamiointia, maastouttamista ja valelaitteiden käyttöä.⁹⁶ Operaatioturvallisuuden luonteen huomioon ottaen, aiheesta ei löydy paljon tietoa julkisista lähteistä.

Psykologisten operaatioiden tarkoituksena on taivuttaa tai vahvistaa sellaisia asenteita ja käytöstä, joka on myönteinen koko operaation tavoitteille.⁹⁷ Niillä pyritään vaikuttamaan kohteen käsityksiin, asenteisiin, päättelyyn ja lopulta käytökseen.⁹⁸ Psykologiset operaatiot voidaan jakaa kolmeen tasoon; strateginen, operatiivinen ja taktinen, ja edelleen luokitella hyökkäyksellisiin, puolustuksellisiin ja lujittaviin operaatioihin⁹⁹ käyttötarkoituksensa mukaan. Operaatiot voivat sen päätarkoituksen lisäksi sisältää elementtejä myös muista operaatiotyypeistä.¹⁰⁰ Strategisen tason psykologiset operaatiot ovat valtiollisten toimijoiden toteuttamia ja niiden kohteena ovat laajat alueet. Operatiivisen tason psykologiset operaatiot toteutetaan operaation komentajan tueksi osin valtiollisilla resursseilla ja taktisen tason operaatiot toteutetaan

⁹³ HQ, Department of the Army (2003a) 2-6

⁹⁴ Joint Chief's of Staff (2006b) s. viii

⁹⁵ Halonen (2000) s.42 teoksessa Johtamissodankäynti ja Joint Chief's of Staff (2006a). s. vii

⁹⁶ HQ, Department of the Army (2003a) s. 2-2

⁹⁷ Allied Joint Publication (2007) s. 1-2

⁹⁸ Rantapelkonen, J. (2000) s. 67 teoksessa Johtamissodankäynti ja Joint Chief's of Staff (2010) s. I-5

⁹⁹ Joint Chief's of Staff (2010) s. I-4 ja I-6

¹⁰⁰ HQ, Department of the Army (2003b)

operatiivisen komentajan tueksi yksittäisten taisteluiden voittamiseksi puolustushaarakohtaisilla resursseilla.¹⁰¹

Psykologisten operaatioiden välineinä voivat olla esimerkiksi kaiuttimet, lentolehtiset, radio- tai tv-lähetykset sekä internet ja sosiaalisen median sovellukset. Psykologiset operaatiot on erotettava tiedotustoiminnasta, koska tiedotustoiminnan on oltava luotettavaa ja tultava tunnetusta lähteestä. Psykologisten operaatioiden lähde voi olla myös tunnettu ja selvillä, mutta se voidaan myös salata tai naamioida toiseksi. Tässä luvussa käsitellään pelkästään ei-kineettisiä psykologisia vaikutuskeinoja.

5.2 Israelin toimet

Operaation alussa IDF ei häirinyt palestiinalaisten viestiliikenneverkkoja, jotta se pystyi käyttämään niitä hyväkseen varoittaessaan siviiliväestöä tulevista iskuista ja tiedustellessaan palestiinalaisten toimia. Maahyökkäyksen alkaessa IDF ryhtyi häiritsemään viestiliikennettä voimakkaasti estääkseen palestiinalaisten kommunikoinnin joukkojen liikkeistä ja puhelimella räjäytettävien pommien toimimisen. Lisäksi häirinnän tarkoituksena oli estää kaiken operaatiolle epäsuotuisan materiaalin leviäminen maailmalle.¹⁰² IDF:n häirintä käytännössä lamautti Hamasin johtamiskyvyn ja aiheutti pelkoa sen taistelijoissa. Osa Hamasin taistelijoista uskoi, että IDF pystyy paikantamaan heidän matkapuhelimensa jopa silloin, kun ne eivät ole päällä ja tämä luulo heikensi johtamiskykyä entisestään heidän hylätessä matkapuhelimensa.¹⁰³ IDF häiritsi myös Hamasin ja palestiinalaisten radio- ja tv-lähetyksiä joko estämällä ne kokonaan tai syöttämällä niihin omia viestejään.¹⁰⁴ Häirinnän tarkoituksena oli joko estää viestintä kokonaan, pakottaa Hamas käyttämään sellaisia keinoja, joita IDF pystyi valvomaan tai antaa kuva, että IDF pystyy häiritsemään kaikkea.¹⁰⁵ Omien viestien lähettämällä palestiinalaisten tv-kanaville Israel pyrki heikentämään palestiinalaisten uskoa omiin johtajiinsa ja Hamasin suorituskykyyn.

Israelille myötämieliset hakkerit ja opiskelijat kehittivät Help Us Win -ohjelman, jonka tarkoituksena oli suorittaa palvelunestohyökkäyksiä. Vapaaehtoiset ihmiset asensivat ohjelman tietokoneellensa, jonka suorituskyvyn ohjelma otti verkoston käyttöön hyökkäyksiä varten.¹⁰⁶ Israelin hallitus etsi ja palkkasi kielitaitoisia maahanmuuttajia käymään verkkokeskusteluita

¹⁰¹ HQ, Department of the Army (2005) 1-4 – 1-5

¹⁰² Esposito, M. (2009), s. 175–191,

¹⁰³ Farquhar, S. (2009) s. 97

¹⁰⁴ <http://www.wired.com/dangerroom/2009/01/israelis-take-o/>

¹⁰⁵ Roche, J. (2010), s. 175

eri keskustelupalstoilla ja täyttämään ne Israel-myönteisillä viesteillä.¹⁰⁷ Sosiaalisessa medias-
sa taistelua myötätunnosta ja tuesta käytiin esimerkiksi yhteisöpalvelu Facebookissa, jossa
otettiin käyttöön QassamCounter -sovellus, joka ilmoitti sen asentaneiden ihmisten profiilissa
lähes reaaliajassa palestiinalaisten ampumien rakettien lukumäärän.¹⁰⁸ Israel hakkeroi myös
palestiinalaisen Al-Aqsa -tv-kanavan lähetyksen syöttäen omia viestejään sen lähetyksen pääl-
le.¹⁰⁹ Tietoverkko-operaatioiden tavoitteina on ollut kansainvälisen mielipideilmaston muok-
kaaminen Israelille suotuisaksi ja hyväksynnän hakeminen operaatiolle.

Israelin keskeisin harhautus liittyi koko operaation aloittamiseen. Tulitauon rauettua
19.12.2008 Hamas jatkoi raketti-iskujaan Israeliin 24.12.2008 ampuen 87 kranaattia ja raket-
tia Israeliin. Israel ei koskannut välittömästi, vaan Israelin hallitus kokoontui käsittelemään ”35
islamistiryhmän uhkaa” istuntoonsa. Hamas evakuoiki kaikki toimistonsa, koska se luuli Israe-
lin iskevän välittömästi hallituksen istunnon jälkeen. Hallitus ilmoitti kuitenkin, että se ko-
koontuu käsittelemään asiaa uudestaan kolmen päivän kuluttua.¹¹⁰ Ulkoministeri Livni mai-
nitsi 25.12.2008 Egyptissä vieraillessaan, että Israel kostaa vielä palestiinalaisten iskut. Israel
antoi samana päivänä viimeisen varoituksen Hamasille lopettaa rakettien ampuminen.¹¹¹ Per-
jantaina 26.12. pääministeri Olmert salli useiden avustuskuljetusten päästä rajan yli Gazaan ja
pääministerin toimisto ilmoitti, että hallitus kokoontuu uudelleen käsittelemään asiaa sunnun-
taina 28.12.2008. Samana päivänä Hamas ampui tusinan verran kranaatteja ja raketteja Israe-
liin ja Hamasin virkailijat ja työntekijät palasivat työpaikoilleen luullen, että Israel ei iskisi
ennen sunnuntaita. Lisäksi IDF:n Eteläinen maanpuolustusalue (Southern Command) lähetet-
tiin lomalle¹¹², joukot vedettiin pois Gazan rajan välittömästä läheisyydestä ja radioverkoissa
käytiin rauhallisia keskusteluita.

Hamasin johdon arvellaan tehneen vääriä johtopäätöksiä saamiensa tietojen perusteella, lisäk-
si se näyttää olettaneen, että Israel ei ryhtyisi laajamittaiseen operaatioon, koska talvisää ra-
joittaisi Israelin ilmaisku- ja tiedustelukykyä, Libanonin sodan huonot kokemukset olisivat
taakkana ja tulevat vaalit hillitsisivät sotatoimia tappioiden pelossa. Näiden virhepäätelmien
lisäksi Hamas uskoi, että sen ei tarvitsisi sotia yksin, vaan se saisi tukea muilta palestiinalaisil-
ta ja mahdollisesti myös Hezbollahilta ja että kansainvälinen yhteisö ja Israelin kansa painos-

¹⁰⁶ <http://www.wired.com/dangerroom/2009/01/israel-dns-hack/>

¹⁰⁷ <http://deadlinelive.info/2011/07/22/israel-hires-internet-soldiers-to-penetrate-american-forums-chatrooms/>

¹⁰⁸ <http://www.allfacebook.com/pro-palestinian-facebook-application-launched-to-counter-qassamcount-popularity-2009-01>

¹⁰⁹ http://articles.businessinsider.com/2009-01-06/tech/30036684_1_israeli-tanks-al-aqsa-tv-israel-hamas

¹¹⁰ <http://www.haaretz.com/news/disinformation-secrecy-and-lies-how-the-gaza-offensive-came-about-1.260347>

¹¹¹ Ehud Olmert, Israelin pääministeri, <http://www.foxnews.com/story/0,2933,472856,00.html>

taisivat lopettamaan mahdollisen operaation lyhyeen. Hamas oli myös yliluottavainen omaan sotilaalliseen suorituskykyynsä, jonka se kuvitteli olevan Hezbollahin tasolla.¹¹³

Israel kykeni siis vahvistamaan Hamasin olettamuksia Israelin haluttomuudesta aloittaa sota jahkailemalla kostoiskujen kanssa. Tämä nähtiin arkailuna ja päättämättömyytenä, tulevan vuoden helmikuun vaalien lähestyessä ei olisi viisasta aloittaa operaatiota, josta seuraa suuret tappiot. Harhauttamalla operaation aloitusajankohdan ja todellisten aikomustensa suhteen Israel yllätti Hamasin täydellisesti. Yllätyksen tarkoituksena on todennäköisesti ollut lamauttaa Hamas ”shock and awe” -tyylisillä ilmaiskulla. Hamas tuli kyllä yllätetyksi, mutta ei kuitenkaan täysin lamautetuksi, sillä se pystyi jonkinlaiseen vastarintaan IDF:n toimista huolimatta.

Israelin suorittamassa harhautuksessa on havaittavissa elementtejä refleksiivisen kontrollin teoriasta. Israel pystyi manipuloimaan ja vahvistamaan Hamasin johtajien käsityksiä Israelin todellisista aikeista niin, että Hamasin johtajat tulivat siihen johtopäätökseen, että Israel ei aio iskeä välittömästi. Tämä manipulointi tehtiin syöttämällä vääriä tietoja tiedottamalla keski-
viikkona 24.12.2008, että hallitus kokoontuisi sunnuntaina 28.12.2008 keskustelemaan vasta-
toimista, kun todellisuudessa hyökkäyskäsky oli jo annettu. Tämän lisäksi Israel hyödynsi yllä-
lyksellisyttä hyökkäämällä sapattina ja vielä talviaikaan, jolloin lento-olosuhteet eivät ole
parhaat mahdolliset. Hamas oli arvioinut tulevien vaalien hillitsevän isojen operaatioiden
aloittamista suurien tappioiden pelossa. Nämä seikat vahvistivat Hamasin johtajien käsityksiä
siitä, että Israel ei hyökkäisi välittömästi ja siten Hamas tuli yllätetyksi. Harhautuksen onnis-
tuminen ja yllätyksen toteutuminen ovat olleet varmasti keskeisessä asemassa operaation suo-
sion rakentumisessa, sillä onnistuneen alun jälkeen IDF pystyi dominoimaan taistelutilan ta-
pahtumia suvereenisti ja näyttävien voittojen uutisoinnilla se pystyi vahvistamaan taistelutah-
toaan.

IDF onnistui operaatioturvallisuuden toteuttamisessa hyvin, sillä se pystyi estämään kriittisen tiedon paljastumisen Hamasille. Libanonin vuoden 2006 sodasta oppineena IDF keräsi sota-
toimiin osallistuneilta sotilailta matkapuhelimet pois¹¹⁴ estääkseen puhelinkeskusteluiden
kautta leviävien tietojen pääsyn Hamasille. Lisäksi mediasululla ja kontrolloidulla tiedottami-
sella pystyttiin estämään ei-haluttujen tietojen pääsy julkisuuteen ja siten myös Hamasin tie-
toon. Näillä toimilla Israel rajoitti itselleen epäsuotuisan tiedon päätymistä Hamasille, joka

¹¹² <http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/Dec/29/Israeli-media-trumpets-ruse-used-to-surprise-Hamas-kill-more-Palestinians.ashx#axzz1ZtJvXN3e>

¹¹³ Cohen, Y. ja White, J. (2009) s. 5-6

¹¹⁴ Farquhar, S. (2009) s. 96

olisi voinut käyttää näitä tietoja esimerkiksi psykologisissa operaatioissa Israelia vastaan. Libanonin sodassa Hezbollah oli toiminut juuri näin sen käytettyä julkisuuteen vuotaneita tietoja IDF:n tappioista hyökkäyksessä Israelia vastaan laskien entisestään epäsuosiossa olleen sodan suosiota. Hyvin toteutetulla operaatioturvallisuudella IDF siis pystyi ennaltaehkäisemään sitä vastaan kohdistetut hyökkäykset.

Israel kohdisti psykologisia operaatioita koko maailmaa ja palestiinalaisia kohtaan. Koko maailmalle kohdistettu strategisen tason psykologinen viestintä oli tarkoitettu saamaan hyväksyntää operaatiolle sekä kuvaamaan Hamas siviilejä surmaavana terroristijärjestönä samalla kun se pyrki esittämään itsensä oikeutettuna kansalaistensa puolustajana, jonka asevoimat tekevät kaikkensa estääkseen siviiliuhreja. Psykologisia viestejä varten IDF keräsi combat camera -ryhmiltä aineistoa, jota käytettiin tehokkaasti viestinnässä hyväksi.

Palestiinalaisia vastaan suunnatuilla taktisen ja operatiivisen tason psykologisilla viesteillä Israel pyrki murentamaan heidän luottamuksensa Hamasin johtajia vastaan tv- ja radio-viestein sekä lentolehtisin, joissa kehoitettiin ilmiantamaan Hamasin taistelijoita ja varomaan alueita, joilla Hamas toimii. Näiden viestien tarkoituksena oli tarkoitus luoda kuva siitä, että Hamas on tuhottu tai tullaan tuhoamaan¹¹⁵ ja ihmiset voisivat valita vaihtoehdon, Hamasista irtautumisen.¹¹⁶

5.3 Hamasin toimet

Hamasilla ei ollut kykyä elektroniseen sodankäyntiin eikä myöskään siltä suojautumiseen ja siksi IDF:n elektroninen sodankäynti lamautti Hamasin johtamiskyvyn täysin. Hamasin väitettiin saaneen haltuunsa Stinger-ilmatorjuntaohjuksia, joilla se olisi yrittänyt ampua esimerkiksi AH-64 Apache -taisteluhelikoptereita alas. Yritys oli päätynyt huonosti ohjusjärjestelmän tunnistettua maalin omaksi koneeksi eikä järjestelmä toiminut.¹¹⁷

Hamas ja sen kannattajat onnistuivat hakkeroimaan useita israelilaisia internet-sivustoja operaation aikana. Osassa tapauksissa vain sivustojen etusivu oli vaihdettu, osassa puolestaan liikenne ohjautui kokonaan toiselle, Hamas-myönteiselle tai Israel-vastaiselle sivustolle.¹¹⁸ Yksittäisillä, ei-valtiollisilla hakkeriryhmillä ei riittänyt kapasiteetti vaativimpiin hyökkäyksiin,

¹¹⁵ http://www.qnaol.net/QNAEn/Foreign_News/Politics/Pages/Israelipsychologicalwarfare154509012009.aspx

¹¹⁶ <http://www.haaretz.com/print-edition/news/the-unreported-battle-with-hamas-psychological-warfare-1.268007>

¹¹⁷ http://www.worldtribune.com/worldtribune/WTARC/2009/me_hamas0266_04_02.html

¹¹⁸ <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3649281,00.html> ja

<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/142149>

mutta sivustojen hakkerointeja epäillään tapahtuneen tuhansia pelkästään tammikuun ensimmäisen viikon aikana vuonna 2009. Murtojen tarkoituksena oli vastustaa Israelin operaatiota Gazassa, saada tukea palestiinalaisten asialle sekä epäsuorasti myös vaikeuttaa israelilaisten yritysten taloustilannetta niiden ollessa pakotettuja käyttämään resursseja tietoverkkohyökkäyksiltä suojautumiseen.

Hamasilta myötämieliset hakkeriryhmät kykenivät suorittamaan myös keskitettyjä palvelunesto-ohjelmia al-Durraksi nimetyn ohjelman avulla.¹¹⁹ Ohjelma oli siten samankaltainen kuin Israelille myötämielinen Help Us Win -ohjelma. Hamasin kannattajat perusti oman Facebook-sivunsa omaa asiaansa edistääkseen.¹²⁰ Lisäksi Hamasin väitetään pystyneen hakkeroitumaan israelilaiseen satelliittiin, mutta hyökkäys saatiin torjuttua, ennen kuin suurta vahinkoa oli päässyt käymään.¹²¹ Tietoverkko-operaatioiden tavoitteena on Hamasilla ollut mielipiteiden muokkaaminen itselleen suotuisiksi kuvaamalla itsensä uhrina ja Israelille vastaisiksi kuvaamalla sen raakalaismaisena hyökkääjänä levittämällä omaa sanomaansa verkon välityksellä eri sivustoille.

Hamas ei suorittanut mainittavia harhautuksia operaation aikana eikä esimerkiksi asevarastojen sijoittamista moskeijoihin tai johtamispaikkojen sijoittamista sairaaloihin voida pitää harhauttamisena vaan kansainvälisten sopimusten ja tapaoikeuden kannalta katsottuna ne voidaan määritellä kiellettyksi petolliseksi toiminnaksi.

Hamas pystyi salaamaan osan tärkeimpien johtajiensa sijainneista operaation aikana siten, ettei IDF saanut vaikutettua heihin. Asevarastojensa ja -tehtaidensa sijainteja Hamas ei pystynyt täysin salaamaan, vaan ne tulivat pääosin IDF:n tuhoamiksi. Hamasin operaatioturvallisuus ei siis onnistunut, koska Israel pystyi tiedustelullaan hankkimaan runsaasti tietoa Hamasille tärkeistä kohteista, jotka valtaosin tuhottiin ilmaoperaation aikana.

Hamas pyrki luomaan Israelista kuvan raakalaismaisena hyökkääjänä, joka ei välitä siviiliuhreista. Hamas teki vertauksia natsien ja israelilaisten välillä ja näihin vertauksiin maailman media tarttui levittäen lukuisia pilapiirroksia aiheesta¹²². Israeliin kohdistamissaan strategisen

¹¹⁹ <http://www.scribd.com/doc/13442963/Project-Grey-Goose-Phase-II-Report>

¹²⁰ <http://www.allfacebook.com/pro-palestinian-facebook-application-launched-to-counter-qassamcount-popularity-2009-01>

¹²¹ http://www.aviationweek.com/aw/jsp_includes/articlePrint.jsp?storyID=news/dti/2010/09/01/DT_09_01_2010_p42-248207.xml&headLine=Cyber-Attack%20Deploys%20In%20Israeli%20Forces

¹²² Esimerkiksi <http://www.a-w-i-p.com/index.php/2011/07/18/jewish-state-means-jewish-racism-jewish>

tason psykologisessa operaatioissa Hamas uhkasi ampua raketteja yhä syvemmälle Israeliin¹²³ sekä muuttaa Gazan IDF:n hautausmaaksi¹²⁴ ja kaapata sen sotilaita. Hamas lähetti myös tekstiviestejä israelilaisten matkapuhelimiin, joissa uhattiin iskuilla, joilta ei olisi kukaan turvassa. Lisäksi Hamas hyökkäsi jatkuvasti Israelin johtajia vastaan kuvaten heidät heikoiksi, USA:n talutushihnassa oleviksi sätkynukeiksi. Hamas käytti myös tuolloin kaapattuna olleen israelilaisotilaan, Gilat Shalitin kohtaloa psykologisena aseena¹²⁵ - jos Israel ei lopeta hyökkäystä, Shalit ei palaa enää koskaan. Hamas myös väitti murtautuneensa IDF:n radioverkkoon, jossa se oli varoittanut sotilaiden kaappauksista.¹²⁶ Palestiinalaisille kohdistetussa viestinnässä Hamas kertoi onnistuneista operaatioista IDF:n joukkoja vastaan ja sille aiheutetuista suurista tappioista omilla verkkosivuillaan sekä al-Aqsa -tv-kanavan lähetyksissä, joista osa oli myös hepreaksi israelilaisille suunnattuina. Hamas myös lupasi, että sillä on lukuisia yllätyksiä IDF:n maahyökkäyksen varalta ja tätä voidaan pitää operatiivis-/taktisena vaikuttamisyrittäksenä, jonka kohteena oli sekä IDF:n joukot että israelilainen väestö.

Hamasin strategisen tason psykologisten operaatioiden tavoitteena oli luoda kuvaa palestiinalaisten keskuuteen tarunhohteisesti taistelevasta Hamasista, joka pystyi alivoimaisena pysäyttämään maailman tehokkaimpiin kuuluvan sotakoneen. Israeliin kohdistetuissa viesteissä varotettiin aiheutuvista tappioista sekä kaappauksista ja pyrittiin murentamaan kansalaisten luottamusta johtajiinsa. Ulkomaailmalle suunnatuissa viesteissä Hamas pyrki toisaalta esittämään itsensä uhrina (kohteena länsimaat, erityisesti Eurooppa) ja toisaalta taas sankarillisesti ylivoimaisen vihollisen kanssa taistelevasta kansasta (kohteena arabi- ja islamilaiset maat).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Kineettinen vaikuttaminen

Operaation aikana molempien osapuolien kineettisellä vaikuttamisella oli havaittavissa psykologisia vaikutuksia, joista osa oli haluttuja ja osa ei-haluttuja. Selvimmin kineettisen vaikuttamisen psykologinen vaikutus tuli ilmi Israelin massiivisesta tulen käytöstä, joka aiheutti heidän itsensä kannalta ei-toivottuja – tuskin tosin odottamattomia – vaikutuksia median kauhistellessa Gazan tuhoja. Massiivinen tulenkäyttö johti väistämättä siviiliuhreihin IDF:n samanaikaisesti korostaessa pyrkimyksiään välttämään juuri tätä. Maailmalle levisi mediasulusta

¹²³ <http://www.rightsidenews.com/200901133351/world/israel/operation-cast-lead-update-no-12.html>

¹²⁴ <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3554115,00.html>

¹²⁵ <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,601694,00.html>

¹²⁶ <http://www.msnbc.msn.com/id/28608585/>

huolimatta tietoa ja kuvia Israelin asevaikutuksen seurauksista Gazan alueella ja nämä aiheuttivat vastalauseita maailmalla Israelin sotatoimia vastaan.

Osittain arvailuiden varaan jää se, minkälainen vaikutus IDF:n tulen käytöllä oli tavallisiin gazalaisiin. Toivottuna vaikutuksena olisi mahdollisesti ollut se, että tavallisille gazalaisille alkaisi riittää Hamasin toimia seuraavien vastatoimien aiheuttamat kärsimykset ja että gazalaiset kääntyisivät Hamasia vastaan. Ei-toivottuna vaikutuksena olisi mahdollisesti ollut se, että Hamas nousisi operaation jälkeen entistä suurempaan suosioon gazalaisten todellisena puolustajana Israelia vastaan ja siten Hamas vain vahvistaisi asemiaan gazalaisten silmissä. Koska Hamas pysyi vallassa operaation jälkeenkin, on jälkimmäinen näistä vaihtoehdoista todennäköisempi.

Israel toi julkisuuteen kuvia Hamasin ampumien rakettien ja kranaattien aiheuttamista tuhoista israelilaiskaupungeissa, mutta osapuolien aiheuttamien tuhojen epäsuhtaisuus ei palvellut Israelin tavoitteita. Epäsuhdasta huolimatta useat kansalaisjärjestöt ja valtiot tuomitsivat molempien osapuolten siviiliväestöä vastaan suunnatut iskut, joten tässä mielessä Hamasinkin kineettisellä vaikuttamisella rakettihyökkäyksiin voidaan katsoa olleen negatiivinen vaikutus maailmalla. Israelilaisväestöön Hamasin raketti-iskuilla ei puolestaan ollut toivottua vaikutusta niiden aiheuttaman vähäisen tuhon takia. Tarkoituksena Hamasilla lienee ollut aiheuttaa suurta tuhoa ja kauhua raketeillaan israelilaisissa ja siten painostaa Israelia lopettamaan hyökkäyksensä mutta rakettien heikon vaikutuksen takia hyökkäyksillä saattoikin olla päinvastainen vaikutus eli taistelutahtoa vahvistava vaikutus, kun israelilaiset saivat lisätodisteita IDF:n hyökkäyksen oikeutuksesta. Operaatio nautti ennennäkemätöntä suosiota sen keston ajan.

Hamasin rakettihyökkäysten itsessään voidaan katsoa olleen kuitenkin psykologinen vaikutusyritys, vaikka raketeilla itsellään ei olisikaan ollut suuria vaikutuksia kohteissaan. Koska yhtenä Israelin ilmoittamana tavoitteena oli ollut rakettihyökkäysten lopettaminen, voidaan IDF:n katsoa epäonnistuneen tavoitteessaan niin kauan, kuin Hamasilla olisi kykyä ampua raketteja Israeliin. Täten Hamas pystyisi kiistämään Israelilta voiton ja esittämään itsensä voittajana vanhan periaatteen mukaisesti: jos vastarintaliike ei häviä, ei vastapuolikaan voita. Tätä periaatetta noudattaen Israelin julistettua yksipuolisen tulitauon operaation päättyttyä, Hamas ampui 17 rakettia Israeliin näyttääkseen, että sillä oli vielä kyky toimia. Tämän lisäksi Hamas julisti voittaneensa sodan ja antoi Israelille viikon aikaa vetää joukkonsa pois Gazasta.

Taistelukuvausten perusteella voitaneen vetää johtopäätös, että operaation ”shock and awe” -aloitus aiheutti toivotunkaltaisia psykologisia vaikutuksia Hamasin jäsenistössä, sillä sen johtajat piileskelivät tai pakenivat ja Hamasin ydinjoukoksi kaavailtujen Izz ad-Din al-Qassam-prikaatien taistelijat eivät kohdanneet ylivoimaista vastustajaansa alkuperäisten puolustus suunnitelmiensa mukaisesti, vaan pyrkivät väistymään ja käymään pienempiä kahakoita IDF:n joukkojen kanssa. Prikaatien joukot käytännössä kuitenkin hajosivat johtamisyhteyksien puuttuessa parissa päivässä.

IDF:n joukkojen taisteluhenki ja moraalit näyttivät olleen yleisesti korkealla koko operaation ajan huolellisten valmisteluiden, harjoittelun ja varustamisen ansiosta. Osan positiivisista vaikutuksista taisteluhengen voitaneen katsoa tulleen IDF:n pyrkimyksistä estää Hamasia saamasta sen tavoittelemia, informaatioarvoltaan suuria voittoja eli tuhottuja panssarivaunuja tai ilma-aluksia, suuria tappioita tai kaapattuja sotilaita. Näitä välttääkseen IDF käytti tulivoimaa massiivisesti ja eteni hitaasti poikkeuksellisia keinoja käyttäen ja yllättäviä reittejä pitkin varmistuen koko ajan sivustojansa ja selustansa väijytysten ja kaappausyritysten varalta. Poikkeukselliset keinot olivat yksi osatekijä siihen, että Hamas ei onnistunut saavuttamaan tavoitteitaan näyttävistä voitoista. Koska IDF oli varautunut yllättäviin tilanteisiin hyvin, pysyi joukkojen taisteluhenkikin korkealla, toisin kuin oli käynyt Libanonin 2006 sodassa, jossa IDF:n joukot joutuivat tuliylläköiden kohteiksi tämän tästä kaapatuksi tulemisen uhan ollessa alituisesti läsnä.

6.2 Suorituskykyä tukevat toimet

Asettamalla Gazan tiukkaan mediasulkuun Israel käytännössä katsoen hallitsi uutisointia operaatiosta. Tiedottaminen oli koordinoitu ylintä valtiojohtoa myöten kertomaan samaa tarinaa, jota IDF:n ja hallituksen tiedottajat ja diplomaatit välittivät tiedotusvälineille. Tiedot eri lähteiltä (IDF, hallitus ja diplomaatit) olivat käytännössä identtisiä eikä eriäviä lähteitä ollut juuri saatavilla ja siten Israel pystyi muokkaamaan operaatiosta kerrottavaa tarinaa itselleen edulliseksi vähentäen negatiivista uutisointia.

Perinteisten tiedotusvälineiden rinnalle Israel nosti sosiaalisen median sovelluksia, joiden avulla se pystyi levittämään omaa sanomaansa entistä nopeammin ja ilman välikäsinä toimivia uutistaloja. Ilman välikäsiä tapahtuva, suora yleisöön kohdistuva uutisointi poistaa uutistaloilta mahdollisuuden muokata saamiensa tietoja haluamaansa suuntaan ja siten vaikuttaa uutisointiin. Esimerkiksi IDF:n tiedotustoimiston YouTube -kanavalla esitettiin videoita ja todisteita Hamasin käyttämistä terroristitaktiikoista ja jos nämä kaikki videot ottaa sellaisenaan to-

sina, on Israelin tiedotus onnistunut lähes täydellisesti. Vastaavalla tavalla Hamas alkoi käyttää sosiaalista mediaa hyväkseen tiedottamisessa oman sanomansa levittämiseen suoraan kohdeyleisölle ilman välikäsiä. Hamasin tiedottamisesta puhuttaessa on huomioitava se, että varsinaista tiedottamista Hamas itse kykeni tekemään varsin vähän johtuen Israelin asettamasta mediasulusta. Sen sijaan Hamas antoi julkisuuteen päässeiden kuvien puhua puolestaan. Maailman media luonnollisesti tarttui hanakasti näihin harvoin kuviin. Näin myös Hamasin viesti pääsi maailmalle, mutta Gazasta vuotaneiden tietojen vähyys jäi pahasti Israelin mediavyörytyksen varjoon. Hamasille myönteistä tiedottamista tekivät Gazasta pääasiassa kaksi arabiankielistä uutistaloa, al-Arabiya ja al-Jazeera, jotka lähettivätkin jonkin verran esimerkiksi Hamasin tiedottajan videolausuntoja.

Lakiasioiden tuen suhteen molemmat osapuolet syyttivät toista osapuolta rikoksista ja väärinkäytöksistä jättäen kertomatta omasta toiminnastaan itselle epäsuotuisat kohdat. Molemmat osapuolet vetosivat myös itsepuolustusosoiteensa hyökkääjää vastaan. Syytökset ja epäilyt sotarikoksista jäänevät pitkälti selvittämättä, koska kumpaakaan osapuolta ei saada riippumattoman elimen tutkittavaksi ja tuomittavaksi. Psykologisen vaikuttamisen kannalta tosiasiat eivät kuitenkaan ole merkittävässä asemassa, sillä jo pelkkä syytös sotarikoksista voi jo aiheuttaa toivottuja vaikutuksia kohdeyleisössä. Maailmalla syytettiin Israelia siitä, että se rikkoi sodan oikeussääntöjä ja siitä, ettei se ole allekirjoittanut kaikkia sodan oikeussääntöjä koskevia sopimuksia tai tunnusta kansainvälisten rikostuomioistuimien laillisuutta. Israel puolestaan perusteli voimankäyttöään vedoten siihen, että se oli tehnyt kaiken voitavansa välttääkseen siviiliuhreja, mutta koska Hamas taisteli ja piileskeli siviilien seassa, vastuu siviiliuhreista kuuluu pääasiassa Hamasille. Israel toi myös esille Hamasin rikollisiksi luokiteltavia toimia, kuten ihmiskilpien käyttöä ja israelilaissiviileihin kohdistuneita rakettihyökkäyksiä. Myös kohteiden valinnan ja maalittamisen Israel perusteli kansainvälisten sopimusten nojalla itselleen edullisiksi ja siten pystyi toteamaan, että se noudattaa kaikkia sopimuksia eikä ole rikkonut mitään lakeja. Lisäksi Israel lupasi tutkia kaikki väitetyt väärinkäytökset ja operaation jälkeen onkin useita sen sotilaita saanut tuomioita operaation aikaisista teoistaan.

Hamasin toiminnassa korostui Israelin syyttäminen kansanmurhasta ja siviilien tarkoituksellisesta tappamisesta. Hamasin toimiakin arvosteltiin maailmalla, erityisesti israelilaissiviilejä vastaan tehdyistä rakettihyökkäyksistä. Sen sijaan maailmalla puhuttiin vain vähän väitteistä ihmiskilpien käytöstä ja siviilien ja suojattujen kohteiden seasta taistelemisesta.

Molemmat osapuolet pyrkivät tiedotustoiminnassaan korostamaan omien toimien laillisuutta ja oikeudellisuutta ja vastaavasti esittämään vastustajansa toimet väärinä, rikollisina ja yli-imitoituina. Näillä perusteluilla molemmat yrittivät saada vastustajansa toimet tuomituiksi maailmalla yrittäen kerätä samalla omille toimilleen tukea.

Tarkkaan koordinoitu ja toteutettu tiedottaminen, joka perustuu tosiasioihin sekä lainopillisiin tulkintoihin, on varmasti tehokas yhdistelmä. Tällöin kuitenkin täytyy huomioida se mahdollisuus, että mikäli totuuksia kaunistelee tai jättää itselleen negatiivisia asioita kertomatta, voi koko tiedotustoiminnan uskottavuus kärsiä ja avointakin tiedottamista aletaan pitää vain yhden asian propagandana. Toisen maailmansodan aikana Britannian tiedottaminen oli aluksi äärimmäisen tarkkaa uutisoiden myös omia tappioita tarkasti. Tällä tavoin esimerkiksi BBC rakensi itselleen aseman luotettavana ja tarkkana uutisoijana, koska se ei yrittänyt jättää kaikkia negatiivisia asioita kertomatta.

Koska median edustajat haluavat konflikteissa kuulla molempia osapuolia ja saada tietoa kattavasti, voi täydellinen mediasulku johtaa pahimmassa tapauksessa päinvastaiseen tulokseen, kuin mihin sillä oli pyritty. Media haluaa tietoa tapahtumista ja se tulee sitä joka puolelta etsimään ja näin se voi löytää lähteen, joka kertoo mediasulun asettaneen tahon kannalta epäsuotuisia asioita tai jopa valheita, koska muualtakaan tietoa ei ollut saatavilla. Yksipuolista totuuden julistamista ei länsimainen media ole tottunut katsomaan hyvällä.

6.3 Sotilaalliset, ei-kineettiset suorituskyvyt

Elektronisen sodankäynnin merkitys ei operaatiossa noussut kokonaisuuden kannalta ratkaisevaan asemaan, vaikka se varmasti edesauttoi lopputuloksen saavuttamisessa. Huomioitavaa on myös se, että huolimatta IDF:n elso-kyvystä se ei pystynyt täysin estämään esimerkiksi tv- ja radiolähetyksiä Gazasta.

Operaatioturvallisuuden kannaltakin operaatio oli Israelin kannalta onnistunut, sillä se pystyi salaamaan kriittisten tietojen paljastumisen. Näin operaation valmistelu onnistui kuuden kuukauden ajan salassa, mikä takasi onnistuneen harhautuksen operaation alussa. Huolellinen valmistelu ja suunnittelu ja mittavat ennaltaehkäisevät toimet auttoivat sitä pitämään huolen operaatioturvallisuudesta myös sotatoimien aikana – asia, mikä oli epäonnistunut Libanonin sodassa. Yllätyksen mahdollistivat Israelin hallituksen harhauttavat toimet ja viestit, joilla Hamas saatiin uskomaan, että hyökkäys ei olisi alkamassa välittömästi. Vaikka Hamas oli saanut varoituksia tulevasta hyökkäyksestä, mutta se ei uskonut hyökkäyksen alkavan keskellä

päivää sapattina. Tästä huolimatta Hamas oli ehtinyt valmistautua tulevaan iskuun esimerkiksi evakuoimalla arkaluontoista materiaalia sisältäviä tietokoneita käyttämistään toimistoista.

Molemmat osapuolet käyttivät tietoverkkoja hyökkäyksiin toisiaan vastaan. Psykologisten operaatioiden välineinä toimivat pääasiassa tietoverkot, sillä Hamasilla (tai sitä tukeneilla toimijoilla) ei ollut kykyä juuri muuhun kuin palvelunestohyökkäyksiin, osoitteiden uudelleen reitityksiin ja etusivujen hakkerointiin. Israelin verkko-operaatiot kohdistuivat Hamasin viestintäkykyjä vastaan sekä sen ja sitä tukevien järjestöjen verkkosivujen ja palvelimien kaatamiseen. Molempia osapuolia tukivat ulkopuoliset hakkerit, jotka omaehtoisilla toimillaan pyrkivät auttamaan oman puolensa etujensa ajamista esimerkiksi verkkohyökkäyksiä varten kirjoitetuilla ohjelmilla, joita tavalliset ihmiset pystyivät käyttämään tai antamaan oman koneensa suorituskyvyn yhteiseen käyttöön. Informaatioympäristöä ei voi siis rajata edes paikallisesti, koska verkottuneessa maailmassa jokainen ohjelmointitaitoinen ihminen voi osallistua kriisiin yhtenä osapuolena esimerkiksi kotisohvaltaan.

Sosiaalinen media nousi tärkeään rooliin kummallakin puolella psykologisten operaatioiden kanavana ja välineenä. Molemmat osapuolet kävivät kybersotaa suosituissa yhteisöpalveluissa levittäen omaa sanomaansa ulkomaiselle yleisölle. Israel värväsi kielitaitoisia maahanmuuttajia seuraamaan keskustelupalstoja ja kirjoittamaan sinne Israelia puoltavia kirjoituksia.

Psykologiset operaatiot molemmin puolin noudattivat yleisiä periaatteita: kohteina olivat niin vastustajat, omat kansalaiset kuin kansainvälinen yleisö. Myös jaottelu strategisiin, operatiivisiin ja taktisiin psykologisiin operaatioihin oli tunnistettavissa, helpommin tosin Israelin toimista. Psykologisten operaatioiden keinovalikoima vaihteli perinteisistä lentolehtisistä tekstiviesteihin ja psykologisia operaatioita toteutettiin laajalti myös internetissä, jolloin ne linkittyivät vahvasti tietoverkko-operaatioihin. Monet psykologiset operaatiot olivat tietoverkko-hyökkäysten tavalla yksityisten ihmisten tai järjestöjen toteuttamia eivätkä niinkään kummankaan konfliktin osapuolen vastuulla olleita.

6.4 Psykologisen vaikuttamisen kokonaisuus

Operaation aikana käytettiin lukuisia eri suorituskykyjä ja niitä tukevia toimintoja, joilla kaikilla voidaan katsoa olleen psykologisia vaikutuksia, joko toivottuja tai ei-toivottuja, mahdollisten fyysisten vaikutusten lisäksi. Psykologisten vaikutusyritysten osalta keskeisimmiksi suorituskyvyiksi nousivat kineettinen vaikuttaminen ja tiedottaminen - tiedottamisen rajapinta psykologisiin operaatioihin oli tosin paikoin hämärä. Molemmilla osapuolilla oli kineettisen

vaikuttamisen käyttämisessä tarkoituksena saada aikaan sekä psykologisia että fyysisiä vaikutuksia. Tuhoa ja tappioita aiheuttamalla oli myös tarkoitus painostaa toista osapuolta luopumaan omista aikeistaan.

Historian esimerkit ovat kuitenkin osoittaneet, että useimmiten kineettisellä vaikuttamisella ei saada välttämättä aikaan strategisen tason psykologisia vaikutuksia, ellei kineettinen voimankäyttö lähesty totaalista tuhoa. Toisen maailmansodan suurpommitukset Lontooseen, Berliiniin, Tokioon, Dresdeniin ja muihin kaupunkeihin eivät vaikuttaneet halutulla tavalla, vaan osin jopa päinvastaisesti taistelutahdon nujertamisen sijaan vahvistavasti. Edes Irakin sodissa vuosina 1991 tai 2003 ei saatu haluttuja vaikutuksia aikaan ilmapommituksilla. Vasta kun kineettinen vaikuttaminen saavutti käsittämättömät mittasuhteet, alkoi sillä olla toivottuja vaikutuksia. Ydinaseen aiheuttama shokki ja valtava tuhovoima oli se tekijä, joka lopulta sai Japanin antautumaan, ei Tokion palopommitukset. Samaan tapaan Neuvostoliiton yritykset murtaa suomalaisten henkinen selkäranka Helsingin suurpommituksissa 1944 talvella epäonnistui.

Operatiivisella ja taktisella tasolla kineettisellä vaikuttamisella saatava psykologinen vaikutus näkyy korostetummin. Vaikka strategisilla pommituksilla ei saataisikaan koko kansan taistelutahtoa romahtamaan, voi yksittäisiä sotilaita, joukkueita ja komppanioita saada henkisesti lamautetuiksi tai antautumaan massiivisella tulenkäytöllä, kuten operaation julkitulleista taistelukertomuksista voi päätellä. Suuren tulivoiman edessä Hamasin taistelijat valitsivat taistelemisen sijasta vetäytymisen.

Keskeisimpänä tekijänä Israelin onnistumiselle operaation psykologisten vaikutusten hallinnan kannalta oli tietosulku, jolla Israel pystyi estämään negatiivista huomiota mahdollisesti aiheuttavien tietojen pääsyn julkisuuteen operaation aikana. Tietosulku yhdistettynä aggressiiviseen tiedottamiseen johti siihen, että Israelin sanoma sai aluksi julkisuudessa enemmän sijaa kuin Hamasin sanoma. Vasta kun Gazasta alkoi tulla tietoa Israelin voimankäytön seurauksista, alkoi Hamasin ja palestiinalaisten sanoma saada jalansijaa mediassa. Tästä syystä Israelin hallitus halusikin rajoittaa operaation keston mahdollisimman lyhyeksi ja saavuttaa tavoitteensa ennen kuin kansainvälinen paine kasvaa liian suureksi sitä vastaan siviiliuhrien määrän noustessa koko ajan.

Mainostaminen, maineenhallinta, psykologiset operatiot ja tiedottaminen; kaikki käsittelevät samaa aihetta eli taistelua kuvista, sanoista ja mielikuvista. Se, jonka sanoma vetoaa ihmisiin eniten tai jonka tuotteita pidetään yleisesti laadukkaina, myy eniten tuotteitaan. Vastaavalla

tavalla valtiolliset tai ei-valtiolliset toimijat voivat ”markkinoida” toimiaan ja saada yleisön kannatuksen ja tuen omille toimilleen ja vastaavasti aiheuttaa vastustusta vastustajan toimille. Se, joka saa sanomansa ensimmäisenä maailmalle on yleensä vahvoilla, eikä silloin absoluuttisella totuudella ole niin suurta merkitystä.

6.5 Pohdinta

Tutkielman aihe on ajankohtainen, sillä Israelin ja palestiinalaisten välisen konfliktin arvioidaan leimahtavan uudestaan minä hetkenä hyvänsä tätä kirjoitettaessa. Lisäksi länsimainen trendi median hyväksikäyttämisessä aseellisissa konflikteissa ja niiden estämisessä sekä kriisinhallinnassa ei ole väistymässä, vaan pikemminkin saamassa entistä vahvemman aseman keinovalikoimassa.

Tutkimuksen rajaus on perusteltua siksi, että se rajoittaa kerättävän aineiston laajuutta huomattavasti. Operaation kestänyt vain 22 päivää, voi informaatioympäristössä tapahtuneita ilmiöitä tarkastella hyvinkin yksityiskohtaisesti. Vaikka tutkimus oli tarkoitus rajata alueellisesti vain Gazan kaistaleelle, on tutkimuksessa käsitelty kuitenkin vaikutuksia ja heijasteita yli tuon maantieteellisesti asetetun rajan. Näin siksi, että informaatioympäristölle ei voida asettaa maantieteellisiä rajoja ja paikallisilla tapahtumilla voi olla maailmanlaajuisia vaikutuksia ja tutkimuksen kannalta oli tarkoituksenmukaista käsitellä esimerkkejä psykologisista vaikutusyrityksistä yli maantieteellisesti määritetyn rajan.

Tutkimuskysymysten asettelu tähän työhön oli haasteellista. Pelkkä psykologiseen vaikuttamiseen käytettyjen suorituskykyjen luettelomainen esittäminen ei olisi ollut tutkimusta, vaan enemmänkin raportointia. Käytettyjen suorituskykyjen psykologisten vaikutusten arviointi taas ei olisi ollut mahdollista ilman erittäin laajoja selvityksiä ja kyselyitä sekä mahdollisesti myös pääsyä salaisiin tietoihin ja toteutettuna pelkästään avoimiin lähteisiin perustuen, olisi vaikutusten arviointi ollut hakuammuntaa. Tätä taustaa vasten tutkimustehtävä ja sitä tukevat kysymykset mahdollistivat tutkimuksen tekemisen hyvin.

Tutkimusmenetelmänä käytetty teoriaohjaava sisällönanalyysi sopi työhön hyvin, sillä se jätti riittävästi varaa tulkintoihin tutkimuksen aikana eikä se sitonut työtä liian tiukasti yhteen malliin. Yhteen malliin sitominen olisi ollut huomattavan rajoittava tekijä, varsinkaan kun yhtä yleismaailmallisesti tunnustettua psykologisen vaikuttamisen viitekehystä ei ole olemassa. Tähän tutkimukseen luotiin löyhä teoreettinen viitekehys, jota käytettiin apuna aineiston analysoimisessa.

Aineistoa tutkimukseen olisi löytynyt erittäin paljon. Olennaisimmaksi tehtäväksi osoittautuikin aineiston käsittely ja tulkinta siten, että pystyttiin erottamaan, mistä lähteestä aineisto (esimerkiksi uutiset) olivat saaneet alkunsa. Aineiston osalta saturaatiopiste saavutettiin melko nopeasti, koska Israelin mediasulku rajoitti tiedon saantia hyvin tehokkaasti. Näin ollen siis käytettävissä oleva tieto oli lähestulkoon yksinomaan peräisin joko Israelin virallisista tiedotuskanavista tai Hamasiin nojaavista lähteistä. Lähtökohtaisesti nämä tahot edustivat ääripäitä ja siksi niiden tiedotteiden sisällöt olivat sisällöltään myös hyvin ristiriitaisia. Samasta tapahtumasta esitettiin kaksi täysin erilaista näkemystä, esimerkkinä osapuolten taisteluissa kärsimät tappiot ja palestiinalaisten siviiliuhrien määrä.

Tutkimusta tämä ristiriitaisuus tiedoissa ei haitannut, sillä tästähän tutkimuksessa oli juuri kysymys – eri tahojen pyrkimyksistä vaikuttaa valittuihin kohdeyleisöihin. Näin ollen myös käytettyjen, avointen internet-lähteiden todenperäisyydelläkään ei ole merkittävää roolia, koska tarkoitus ei ollut missään vaiheessa esimerkiksi päätellä, onko jompikumpi tai molemmat osapuolet syyllistyneet sotarikoksiin vai ei. Polttopisteessä oli päinvastoin väite sotarikokseen syyllistymisestä, tapa, jolla väite tehdään ja väline, jolla väitettä levitetään. Näin siis valheellisilla tai väärilläkin tiedoilla tapahtumista ei sinänsä ole merkitystä tutkimuksen luotettavuuden kannalta, koska informaation totuusarvon sijasta merkitystä on informaatiolla itsellään.

Johtopäätökset luvussa 6 vetävät yhteen lukujen 3, 4 ja 5 tulokset. Koska Israelin operaatio-suunnitelmiin ei ole mahdollista päästä tutustumaan, on vain pyrittävä luomaan käsitys koko operaation psykologisen vaikuttamisen suunnitelmasta, joka varmasti oli olemassa päätellen operaation aloittamisesta ja tiedottamisen tiukasta kontrollista. Arvailujen varaan kuitenkin jää joidenkin suorituskykyjen osalta se, oliko niiden käytöllä tarkoitus aiheuttaa psykologisia vaikutuksia vai olivatko vaikutukset ei-toivottuja tai odottamattomia.

Työtä on mahdollista laajentaa käsittelemään operaatiota laajemmassa mittakaavassa esimerkiksi strategisen kommunikaation viitekehyksessä maailmanlaajuisesti, jolloin keskiöön nousi esimerkiksi psykologisten vaikuttamisyritysten vaikutus mediassa. Toinen vaihtoehto voisi olla laajentaa käsittelyä ajallisesti kattamaan pidempää ajanjaksoa. Lisäksi olisi selkeä tarve tutkia psykologisen vaikuttamisen keinojen mahdollisuuksia suomalaisessa viitekehyksessä.

LÄHTEET

Julkaistut lähteet:

De Fontanes, M. (1838) Poëtes et Critiques Litteraires de la France teoksessa Revue des Deux Mondes, Vol 4.

Farquhar, Scott (2009) Back to Basics

Hosmer, Stephen T. (1996) Psychological effects of U.S. air operations in four wars 1941 - 1991.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula. (2007) Tutki ja Kirjoita

Saarelainen, J., Tynkkynen, Vesa, Aherto, Jorma, Hyytiäinen, Mika ja Metteri, Jussi. (toim.) (2000) Johtamissodankäynti

Metsämuuronen, Jari. (toim) (2006) Laadullisen tutkimuksen käsikirja

Niiniluoto, Ilkka (1997) Johdatus tieteenfilosofiaan

Rantapelkonen, Jari. (2002) Psykologiset operaatiot

Saarelainen, Jorma (1999) Näkemyksiä Venäjän informaatioidankäynnistä

Saarelainen, Jorma. (2000) teoksessa Johtamissodankäynti

Siren, Torsti (toim) (2011) Strateginen kommunikaatio ja informaatio-operaatiot

Toffler, Alvin ja Heidi (1994) War and Anti-war. Survival at the Dawn of the 21st Century

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi

Virta, Jami (2007) Johtamisen laitoksen tutkimusohje

Julkaisemattomat lähteet:

Allied Joint Publication. (2007). 3.10.1.(a) , Allied Joint Doctrine for Psychological operations, Aineisto tekijän hallussa.

Allied Joint Publication. (2009). 3.10 Allied Joint Doctrine for Information Operations Aineisto tekijän hallussa.

Headquarters, Department of the Army (2005). FM 3-05-30. Psychological operations. Aineisto tekijän hallussa.

Headquarters, Department of the Army. (2003a). FM 3-13 Information operations. Aineisto tekijän hallussa.

Headquarters, Department of the Army. (2003b). FM 3-05-301 Psychological operations: Tactics, techniques and Procedures. Aineisto tekijän hallussa.

Headquarters, Department of the Army. (2005). FM 3-05-302 Tactical psychological operations; tactics, techniques and procedures. Aineisto tekijän hallussa.

Joint Chief's of Staff. (1998). JP3-13 Joint Doctrine for Information Operations. Aineisto tekijän hallussa.

Joint Chief's of Staff. (2006a). JP3-13.3 Operations Security. Aineisto tekijän hallussa.

Joint Chief's of Staff. (2006b). JP3-13.4 Military Deception. Aineisto tekijän hallussa.

Joint Chief's of Staff. (2007). JP3-13.1 Electronic Warfare Aineisto tekijän hallussa.

Joint Chief's of Staff. (2010). JP3-13.2 Psychological operations Aineisto tekijän hallussa.

NATO. (2003). MC 402-01, Military Policy on Psychological Operations. Aineisto tekijän hallussa.

NATO. (2007). MC 422-3, Military Policy on Information Operations. Aineisto tekijän hallussa.

NATO. (2009a). AJP-3.10 Allied Joint Doctrine for Information Operations. Aineisto tekijän hallussa.

NATO. (2009b). ACO Directive (AED) 95-2 Strategic communications. Aineisto tekijän hallussa.

NATO. (2009c). Annex to PO(2009)0141. NATO Strategic Communications policy Aineisto tekijän hallussa.

Pääesikunta (2008) Kenttäohjesääntö, yleinen osa.

Sirén, Torsti ja Kupiainen, Joonas (2012) Affecting group-self at war. From kinetics to strategic communications as a proactive and mind-centric paradigm of the art of war. Julkaisematon käsikirjoitus. Aineisto tekijän hallussa.

Tutkimukset, artikkelit ja raportit:

Cohen, Yoram. ja White, Jeffrey. (2009). Hamas in Combat, The Military Performance of the Palestinian Islamic Resistance Movement The Washington Institute for Near East Policy

Emery, Norman, Werchan, Jason ja Mowles, Donald G., Jr (2005) Fighting Terrorism and Insurgency: Shaping the Information Environment. Military Review, January-February 2005

Esposito, Michele. (2009). Israeli arsenal deployed against Gaza during Operation Cast Lead. Journal of Palestine Studies, Vol. XXXVIII, No 3. Institute for Palestine Studies.

Roche, James. (2010).Offensive Information operations: A key Enabler for the Land Force. Australian Army Journal Volume VII, Number 3

Ullman, Harley K ja Wade, James P. (1996) Shock and Awe. Achieving Rapid Dominance. The National Defence University, Institute for National Strategic Studies.

Internet- lähteet:

About.com (2012). Hanukkah. [<http://judaism.about.com/od/chanukah> 12.01.2012]

Amayreh, Khalid. (2011) "Jewish state" means Jewish racism, Jewish fascism, even Jewish Nazism. [<http://www.a-w-i-p.com/index.php/2011/07/18/jewish-state-means-jewish-racism-jewish>, viitattu 12.01.2012]

Amnesty International. (2008) End unlawful attacks and meet Gaza's emergency needs. [<http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/news/end-unlawful-attacks-and-meet-gazas-emergency-needs-20081229>, viitattu 12.01.2012]

BBC (2009) Israel vows no let-up over Gaza. [http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7811301.stm, viitattu 12.01.2012]

Beaumont, Peter. (2009). Does the world have the appetite to prosecute Israel for war crimes in Gaza?. [<http://www.guardian.co.uk/world/2009/jan/10/israel-gaza-war-crimes?INTCMP=SRCH>, viitattu 12.01.2012]

Ben Gedalyahu, Tzvi. (2011) Hamas' Cyber Warfare Hacks Jewish Website. [<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/142149>, viitattu 12.01.2012]

Ben Meir, Yehuda. (2009) Operation Cast Lead: Political Dimensions and Public Opinion. [<http://www.inss.org.il/publications.php?cat=21&incat=&read=2634>, viitattu 12.01.2012]

Ben-Yishai, Ron (2009) A day with our troops in Gaza. [<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3653238,00.html>, viitattu 12.01.2012]

Blood, Jack. (2011) Israel Hires Internet Soldiers to Penetrate American Forums, Chatrooms. [<http://deadlinelive.info/2011/07/22/israel-hires-internet-soldiers-to-penetrate-american-forums-chatrooms/>, viitattu 12.01.2012]

Bronner, Ethan. (2009) Hamas Shifts From Rockets to Culture War. [<http://www.nytimes.com/2009/07/24/world/middleeast/24gaza.html>, viitattu 12.01.2012]

Bronner, Ethan. (2009) Israel Puts Media Clamp on Gaza. [http://www.nytimes.com/2009/01/07/world/middleeast/07media.html?_r=2&hp, viitattu 12.01.2012]

Carr, Jeff. (toim) (2009) Project Grey Goose Phase II Report. [<http://www.scribd.com/doc/13442963/Project-Grey-Goose-Phase-II-Report>, viitattu 12.01.2012]

CBS. (2009) Al Qassam Launch YouTube Channel. [http://www.cbsnews.com/8301-502684_162-4717401-502684.html, viitattu 12.01.2012]

CIA World Factbook (2011) Gaza Strip. [<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gz.html>, viitattu 12.01.2012]

CNN.(2009) Israel explains Gaza media restrictions. [<http://edition.cnn.com/2009/WORLD/meast/01/14/israel.gaza.media.restrictions/index.html>, viitattu 12.01.2012]

Cohen, Stuart A. (2009) The Futility of Operation Cast Lead. [<http://www.biu.ac.il/Besa/perspectives68.html>, viitattu 12.01.2012]

Cordesman, Anthony H. (2006) Preliminary “Lessons” of the Israeli-Hezbollah War. [http://csis.org/files/media/isis/pubs/060817_isr_hez_lessons.pdf, viitattu 12.01.2012]

Erlanger, Steven. (2009) A Gaza War Full of Traps and Trickery. [<http://www.nytimes.com/2009/01/11/world/middleeast/11hamas.html?partner=permalink&exprod=permalink>, viitattu 12.01.2012]

Eshel, David. (2010) Cyber-Attack Deploys In Israeli Forces. [http://www.aviationweek.com/aw/jsp_includes/articlePrint.jsp?storyID=news/dti/2010/09/01/DT_09_01_2010_p42-248207.xml&headline=Cyber-Attack%20Deploys%20In%20Israeli%20Forces, viitattu 12.01.2012]

Esposito, Michele K. (2009) The Israeli Arsenal Deployed Against Gaza During Operation Cast Lead. [www.palestine-studies.org/files/pdf/jps/10341.pdf, viitattu 12.01.2012]

Ezzedeem al Qassam Brigades Information Office. (2009) Details of Al Qassam Brigades' operations during the Zionist war on Gaza. [[http://qassam.ps/specialfile-255-Details of Al Qassam Brigades operations during the Zionist war on Gaza.html](http://qassam.ps/specialfile-255-Details%20of%20Al%20Qassam%20Brigades%20operations%20during%20the%20Zionist%20war%20on%20Gaza.html)], viitattu 12.01.2012]

Ezzedeem al Qassam Brigades Information Office. (2009) In the third day of the third week of the Zionist massacre in Gaza. [[http://qassam.ps/page-7-In the third day of the third week of the Zionist massacre in Gaza.html](http://qassam.ps/page-7-In%20the%20third%20day%20of%20the%20third%20week%20of%20the%20Zionist%20massacre%20in%20Gaza.html)], viitattu 12.01.2012]

Ezzedeem al Qassam Brigades Information Office. (2009) Zionist forces killed 854 Palestinian civilians. [[http://www.qassam.ps/specialfile-302-Zionist forces killed 854 Palestinian civilians.html](http://www.qassam.ps/specialfile-302-Zionist%20forces%20killed%20854%20Palestinian%20civilians.html)], viitattu 22.3.2012]

Feldman, Yotam ja Blau, Uri. (2009) Operation "CAST LEAD": How the Military Prosecution Gave the IDF Victory. [www.pchrgaza.org/Library/CAST-LEAD.pdf], viitattu 12.01.2012]

Fox News. (2006) A Brief History of Hamas. [<http://www.foxnews.com/story/0,2933,182900,00.html>], viitattu 12.01.2012]

Fox News. (2008) Olmert delivers 'last minute' Warning to Gaza. [<http://www.foxnews.com/story/0,2933,472856,00.html>], viitattu 12.01.2012]

Gates, Robert, M. (2007) Puhe Kansasin yliopistossa 26.11.2007. [<http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=1199>], viitattu 12.01.2012]

Global Security. (2010) Operation CAST LEAD. [<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/operation-cast-lead-08.htm>], viitattu 12.01.2012]

Haaretz / Associated Press. (2009) IDF phones Gaza residents to warn them of imminent strikes. [<http://www.haaretz.com/news/idf-phones-gaza-residents-to-warn-them-of-imminent-strikes-1.267350>], viitattu 12.01.2012]

Harel, Amos ja Issacharoff, Avi. (2009) Reservists join Gaza fighting ahead of third stage of Operation Cast Lead.. [<http://www.haaretz.com/print-edition/news/reservists-join-gaza-fighting-ahead-of-third-stage-of-operation-cast-lead-1.267939>, viitattu 12.01.2012]

Hasson, Nir, Stern, Yoav. (2009) The unreported battle with Hamas: psychological warfare.. [<http://www.haaretz.com/print-edition/news/the-unreported-battle-with-hamas-psychological-warfare-1.268007>, viitattu 12.01.2012]

Human Rights Watch. (2009) Hamas: Investigate Attacks on Israeli Civilians. [<http://www.hrw.org/en/news/2009/10/20/hamas-investigate-attacks-israeli-civilians>, viitattu 12.01.2012]

IDF Spokesperson (2012). IDF:n tiedotustoimiston Twitter-tili. [<http://twitter.com/#!/IDFSpokesperson>, viitattu 12.01.2012]

IDFNADESK (2008). IDF:n tiedotustoimiston YouTube –kanava. [<http://www.youtube.com/idfnadesk>, viitattu 12.01.2012]

IDFNADESK (2009) Hamas Terrorist Tactics in the Gaza Strip. [<http://www.youtube.com/watch?v=hRQa5-gmqys&feature=relmfu>, viitattu 12.01.2012]

IDFNADESK (2009). Hamas Booby Trapped School and Zoo. [<http://www.youtube.com/user/idfnadesk#p/search/0/uHhs9ihSmbU>, viitattu 12.01.2012]

Israel Ministry of Foreign Affairs (2008) Lehdistöiedotteet vuodelta 2008. [www.mfa.gov.il/mfa/about%20the%20ministry/mfa%20spokesman/2008, viitattu 12.01.2012]

Israel Ministry of Foreign Affairs (2008). [<http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism+Obstacle+to+Peace/Palestinian+terror+since+2000/Missile+fire+from+Gaza+on+Israeli+civilian+targets+Aug+2007.htm>, viitattu 12.01.2012]

Israel Ministry of Foreign Affairs. (2008) Gaza... Hamas... Conflict... Facts! [<http://www.mfa.gov.il/GazaFacts>, viitattu 12.01.2012]

Israel Ministry of Foreign Affairs. (2008) Operation Cast Lead expanded. [http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Communiques/2009/Second_stage_Operation_Cast_Lead_begins_3-Jan-2009.htm, viitattu 12.01.2012]

Israel Ministry of Foreign Affairs. (2009) IDF Operation in Gaza: Cast Lead. [http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Terrorism+and+Islamic+Fundamentalism-/Aerial_strike_weapon_development_center+Gaza_28-Dec-2008.htm, viitattu 12.01.2012]

Israel Ministry of Foreign Affairs. (2009) The Operation in Gaza - Factual and Legal Aspects. [http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Terrorism+and+Islamic+Fundamentalism-/Operation_in_Gaza-Factual_and_Legal_Aspects.htm, viitattu 12.01.2012]

Israel Ministry of Foreign Affairs. (2011) The Hamas terror war against Israel. [<http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Palestinian+terror+since+2000/Missile+fire+from+Gaza+on+Israeli+civilian+targets+Aug+2007.htm>, viitattu 12.01.2012]

Israel Ministry of Foreign Affairs. (2012) Palestinian ceasefire violations since the end of Operation Cast Lead. [http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Hamas+war+against+Israel/Palestinian_ceasefire_violations_since_end_Operation_Cast_Lead.htm, viitattu 12.01.2012]

Israel Ministry of Foreign Affairs.(2009) FAQ: The Operation in Gaza - Factual and Legal Aspects. [http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Hamas+war+against+Israel/FAQ-Operation_in_Gaza-Legal_Aspects.htm#26 , viitattu 22.3.2012]

Israeli Defence Forces (2009). In Response to Rocket Fire on Saturday Morning, IAF Struck Terrorist Sites in the Gaza Strip. [<http://dover.idf.il/IDF/English/Press+Releases/09/11/2201.htm>, viitattu 12.01.2012]

- Israeli Defence Forces (2009). Majority of Palestinians Killed in Operation Cast Lead: Terror Operatives. [<http://dover.idf.il/IDF/English/News/today/09/03/2602.htm>, viitattu 12.01.2012]
- Issacharoff, Avi. (2009) Haniyeh: Hamas won Gaza war, but was wise to declare truce. [<http://www.haaretz.com/news/haniyeh-hamas-won-gaza-war-but-was-wise-to-declare-truce-1.268367>, viitattu 12.01.2012]
- Isserof, Ami. (2006) A History of the Hamas Movement. [<http://www.mideastweb.org/hamashistory.htm>, viitattu 12.01.2012]
- Jerusalem Post. (2009). 'IDF white phosphorus use not illegal'. [<http://fr.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1231866575577&pagename=JPArticle%2FShowFull>, viitattu 12.01.2012]
- Keinon, Herb. (2006) Nasrallah: I would not have kidnapped troops had I known the outcome. [<http://www.jpost.com/MiddleEast/Article.aspx?id=32923>, viitattu 12.01.2012]
- Koutsoukis, Jason. (2009) Israeli troops enter Gaza. [<http://www.smh.com.au/news/world/israeli-troops-enter-gaza/2009/01/04/1231003816897.html>, viitattu 12.01.2012]
- Krangel, Eric. (2009) Cyberwar: Israel And Hamas Attack Each Other's Media. [http://articles.businessinsider.com/2009-01-06/tech/30036684_1_israeli-tanks-al-aqsa-tv-israel-hamas#ixzz1jE8aO0b4, viitattu 12.01.2012]
- Lillian, Niv. (2009) Israeli domain registration server hacked. [<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3649281,00.htm>, viitattu 12.01.2012]
- Miskin, Maayana (2009) Report: Hamas Lied About Gaza Casualties. [<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/129569#.TuOtWlsknYU>, viitattu 12.01.2012]
- Mohyeldin, Ayman (2009) Investigating Gaza's 'war crimes'. [<http://www.aljazeera.com/focus/crisisingaza/2009/02/20092209730904880.html>, viitattu 12.01.2012]

MSNBC / Associated Press. (2009) Israel's Gaza war adds psychological operations. [<http://www.msnbc.msn.com/id/28608585/>, viitattu 12.01.2012]

NewsGD. (2007) Foreigners asked to leave Gaza after AFP journalist abducted. [<http://www.newsgd.com/news/world1/200701040010.htm>, viitattu 12.01.2012]

O'Neill, Nick. (2009) Pro-Palestinian Facebook Application Launched to Counter Qassam-Count Popularity. [<http://www.allfacebook.com/pro-palestinian-facebook-application-launched-to-counter-qassamcount-popularity-2009-01>, viitattu 12.01.2012]

Opall-Rome, Barbara. (2009) In Gaza, Both Sides Reveal New Gear. [<http://www.defensenews.com/story.php?i=3885990&c=FEA&s=CVS>, viitattu 12.01.2012]

Palestine-info. (2012) Järjestön kotisivut. [<http://www.palestine-info.co.uk/en/Default.aspx>, viitattu 22.3.2012]

Pike, John. (2010) HAMAS (Islamic Resistance Movement) [<http://www.fas.org/irp/world/para/hamas.htm>, viitattu 12.01.2012]

Porter, Gareth. (2009) Israel Rejected Hamas Ceasefire Offer in December. [<http://ipsnews.net/news.asp?idnews=45350>, viitattu 12.01.2012]

Putz, Ulrike. (2009) Psychological Tricks to Demoralize the Enemy. [<http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,601694,00.html>, viitattu 12.01.2012]

Qatar News Agency. (2009) Israeli psychological warfare ON Gaza people. [http://www.qnaol.net/QNAEn/Foreign_News/Politics/Pages/Israelipsychologicalwarfare154509012009.aspx, viitattu 12.01.2012]

Ravid, Barak, Haaretz. (2008) Disinformation, secrecy and lies: How the Gaza offensive came about. [<http://www.haaretz.com/news/disinformation-secrecy-and-lies-how-the-gaza-offensive-came-about-1.260347>, viitattu 12.01.2012]

Ravid, Barak, Harel, Amos ja Issacharoff, Avi. (2008) Hamas declares end to cease-fire, Israeli gov't sources fear violence is unavoidable. [<http://www.haaretz.com/hasen/spages/1048055.html>], viitattu 12.01.2012]

Ravid, Barak. (2008) Israel to mount emergency international PR effort in wake of Gaza campaign. [<http://www.haaretz.com/news/israel-to-mount-emergency-international-pr-effort-in-wake-of-gaza-campaign-1.260340>], viitattu 12.01.2012]

Ravid, Barak. (2009) Israel to approve aid for IDF officers accused of Gaza war crimes. [<http://www.haaretz.com/news/israel-to-approve-aid-for-idf-officers-accused-of-gaza-war-crimes-1.268748>], viitattu 12.01.2012]

Rightside News. (2009) Operation Cast Lead update No 12. [<http://www.rightsidenews.com/200901133351/world/israel/operation-cast-lead-update-no-12.html>], viitattu 12.01.2012]

Roe, Nahmias. (2008) Hamas: Willing to renew truce. [<http://www.ynet.co.il/english/articles/0,7340,L-3642815,00.html>], viitattu 12.01.2012]

Saaranen-Kauppinen, Anita ja Puusniekka, Anna. (2006). KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>], viitattu 29.9.2011]

Shachtman, Noah. (2009) Israelis Take Over Hamas' TV Station. [<http://www.wired.com/dangerroom/2009/01/israelis-take-o/>], viitattu 12.01.2012]

Shachtman, Noah. (2009) Wage Cyberwar Against Hamas, Surrender Your PC. [<http://www.wired.com/dangerroom/2009/01/israel-dns-hack/>], viitattu 12.01.2012]

Sofer, Roni. (2008) Israel in favor of extending Gaza lull. [<http://www.ynet.co.il/english/articles/0,7340,L-3637877,00.html>], viitattu 12.01.2012]

The Daily Star /Agence France Presse. (2009) Israeli media trumpets ruse used to surprise Hamas, kill more Palestinians. [<http://www.dailystar.com.lb/News/Middle->

[East/Dec/29/Israeli-media-trumpets-ruse-used-to-surprise-Hamas-kill-more-Palestinians.ashx#axzz1ZtJvXN3e](#), viitattu 12.01.2012]

The IDF Spokesperson's Unit (2010). IDF Military Advocate General Takes Disciplinary Action, Indicts Soldiers Following Investigations into Incidents during Operation Cast Lead. [<http://idfspokesperson.com/2010/07/06/idf-military-advocate-general-takes-disciplinary-action-6-jul-2010-indicts-soldiers-following-investigations-into-incidents-during-operation-cast-lead/>], viitattu 12.01.2012]

The Institute for National Security Studies. (2010) Middle East military balance files. [<http://www.inss.org.il/upload/%28FILE%291284986151.pdf>], viitattu 12.01.2012]

The Washington Times. (2009) Rights group names 1,417 Gaza war dead. [<http://www.washingtontimes.com/news/2009/mar/19/rights-group-names-1417-gaza-war-dead-1/>], viitattu 12.01.2012]

The Vineyard of the Saker. (2009) Edited transcript of Khaled Meshaal's speech on day 15 of the war on Gaza. [<http://vineyardsaker.blogspot.com/2009/01/edited-transcript-of-khaled-meshaals.html>], viitattu 12.01.2012]

The World Tribune. (2009). Hamas couldn't fire smuggled Stingers against Israelis due to embedded ID system. [http://www.worldtribune.com/worldtribune/WTARC/2009/me_hamas0266_04_02.html], viitattu 12.01.2012]

United Nations Human Rights Council. (2009) United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict. [<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/specialsession/9/factfindingmission.htm>], viitattu 22.3.2012]

Waked, Ali. (2008) Hamas: Gaza will become graveyard for IDF soldiers if raided. [<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3554115,00.html>], viitattu 12.01.2012]

Wikipedia (2012) International reaction to the Gaza War. [http://en.wikipedia.org/wiki/International_reaction_to_the_Gaza_War], viitattu 12.01.2012]

Kirjallisuus:

Berger, Heidi (2010) Venäjän informaatio-psykologinen sodankäyntitapa terrorismintorjunnassa ja viiden päivän sodassa

Macdonald, Scot (2007) Propaganda and information warfare in the twenty-first century: altered images and deception operations

LIITTEET

LIITE 1 Käsitteet ja määritelmät

Informaatio-operaatio

INFOOP sisältää periaatteet ja ratkaisut, joilla hallitaan informaatiovaikutuksia. Informaatiovaikutukset voivat olla suunnitelmallisesti aiheutettuja, haluttuja, oman toiminnan seurauksena syntyneitä ei-toivottuja tai vastustajan aiheuttamia ei-toivottuja informaatioon tai informaatiojärjestelmiin kohdistuvia vaikutuksia.¹²⁷ NATO:n ohjesääntö JP 3-13.2 Psychological Operations määrittelee informaatio-operaatioiden keskeisimmiksi suorituskyvyiksi elektronisen sodankäynnin, tietoverkko-operaatiot, psykologiset operaatiot, harhauttamisen ja operaatioturvallisuuden. Keskeisiä suorituskykyjä tukevia suorituskykyjä ovat tietoturvallisuus, fyysinen turvallisuus, fyysinen hyökkäys, vastatiedustelu ja taistelukameratoiminta (combat camera). Informaatio-operaatioihin liittyviä toimintoja ovat tiedottaminen, siviili-sotilasyhteistyö ja julkiselle diplomatialle annettu puolustuksellinen tuki.¹²⁸ Siren ja Kupiainen (2012) määrittelevät informaatio-operaatioiden keskeisiksi suorituskyvyiksi psykologisen vaikuttamisen, harhauttamisen, elektronisen sodankäynnin, tietoverkko-operaatiot, operaatioturvallisuuden ja tietoturvallisuuden. Tukeviksi toiminnoiksi Sirén ja Kupiainen määrittävät tiedottamisen (myös sotilaallisen), siviili-sotilasyhteistyön, avainhenkilöiden sitouttamisen, sotilaallisen näkyyden ja kineettisen vaikuttamisen.¹²⁹

Psykologiset operaatiot ja psykologinen vaikuttaminen

Psykologiset operaatiot ovat suunnitelmallisia toimintoja, jotka viestinnän keinoin ja muilla tavoin suunnataan kohdeyleisöä kohtaan käsitykseen, asenteisiin ja käyttäytymiseen vaikuttamiseksi sekä poliittisten ja sotilaallisten tavoitteiden saavuttamiseksi.¹³⁰ Psykologisiin operaatioihin ei yleensä kuulu perinteinen voimankäyttö, joskin se voidaan liittää niihin osana informaatio- ja johtamissodankäyntiä. Psykologisissa operaatioissa käytetään väkivallattomia keinoja, vaikkakin usein väkivaltaisessa ympäristössä.¹³¹ Puhtaasti psykologisiin operaatioihin ei siis kuulu tavallisesti fyysistä voimankäyttöä. Koska fyysisellä voimankäytöllä on myös psykologisia vaikutuksia, voidaan nämä kaksi vaikuttamisen keinoa – kineettinen ja ei-

¹²⁷ PE (2011)

¹²⁸ NATO (2010) s. II-11

¹²⁹ Sirén, T. ja Kupiainen, J. (2012) s. 96

¹³⁰ NATO (2003) s. 2

¹³¹ Rantapelkonen, J. (2002)

kineettinen – yhdistää termin ”psykologinen vaikuttaminen” alle. Samoin Sirén (2011) yhdistää kineettisen sodankäynnin ja psykologiset operaatiot termin ”psykologinen vaikuttaminen” alle¹³². Tämä määritelmä on keskeinen tekijä tämän työn viitekehysten kannalta.

Tässä työssä psykologisella vaikuttamisella tarkoitetaan siis kineettisten ja ei-kineettisten välineiden ja/tai suorituskykyjen käyttöä, joilla pyritään vaikuttamaan kohteen päätöksentekoon, asenteisiin tai käyttäytymiseen aiheuttamalla muutoksia informaatioympäristössä ja siten pyrkii manipuloimaan kohteen tahtoa, kykyä ja tilannetietoisuutta halutulla tavalla toivotun vaikutuksen aikaansaamiseksi.

Psykologiset operaatiot voidaan jakaa kolmelle eri tasolle: strategiselle, operatiiviselle ja taktiselle tasolle ja edelleen tarkoituksen mukaan sotilaallisissa operaatioissa tapahtuviin hyökkäyksellisiin, puolustusellisiin ja lujittamisoperaatioihin.¹³³ Tässä työssä ei erotella psykologisen vaikuttamisen eri tasoja eikä erikseen ole tarpeen erottaa hyökkäyksellisiä, puolustusellisiä tai lujittamisoperaatioita.

Refleksiivinen kontrolli

Teoria liittyy venäläiseen informaatio-psykologiseen sodankäyntiin ja on alun perin kylmän sodan ajalta. Teoria on yksi muiden ihmisten päätöksiin vaikuttamisen teorioista, jonka soveltamiseen venäläiset ovat löytäneet useita esimerkkejä historiasta. Teoriassa luodaan sellainen toimintamalli, jossa vastustajalle annetaan joko väärää tai osittaista tietoa siten, että se reagoi halutulla tavalla tajuamatta tullessa manipuloiduksi. Päämääränä on siis informaatiota manipuloimalla saada vastustaja tekemään hyökkääjän kannalta edullisia päätöksiä.¹³⁴

Informaatioympäristö / -infrastrukturi

Informaatioympäristö on tietojärjestelmistä koostuva nopeasti laajentuva fyysinen ja käsitteellinen tila, jossa informaatiota vastaanotetaan, käsitellään ja välitetään. Tila muodostuu informaatiosta itsestään sekä järjestelmistä, joissa informaatiota käsitellään. Informaatioympäristöä ei voida *rajata* lineaarisesti paikkaan sitoen¹³⁵, mutta se voidaan *määritellä* paikallisesti, alu-

¹³² Sirén, T. (2011). s. 199-200

¹³³ Joint Chiefs of Staff (2010) s. I-4 ja I-5

¹³⁴ Saarelainen, J. s. 58 (1999)

¹³⁵ Emery, N. Werchan, J. ja Mowles, D.G. (2005) s. 34

eellisesti tai maailmanlaajuisesti.¹³⁶ Informaatioympäristössä aiheutetuilla muutoksilla pyritään vaikuttamaan kohteen päätöksentekoon.

IDF

IDF, Israeli Defence Forces, Israelin asevoimat. Tässä työssä termiä käytetään kuvaamaan kaikkien puolustushaarojen ja aselajien toimintaa yleisesti. Milloin merkityksellistä, termiä tarkennetaan aselaji- tai puolustushaarakohtaisesti. IDF on perustettu 1948 ja sen vahvuus on 176 500 henkilöä aktiivipalveluksessa ja 445 000 henkilöä reservissä¹³⁷. Operaatioon osallistui lähteestä ja laskentatavasta riippuen 4000 - 20000 IDF:n sotilasta.¹³⁸

Hamas

Hamasin aseman virallisti sheikki Ahmed Yassin vuonna 1987. Hamas on lyhenne arabian kielen sanoista, jotka tarkoittavat islamilaista vastarintaliikettä¹³⁹. Järjestön edeltäjänä toiminut liike oli egyptiläisen Muslimiveljeskunnan innoittama, lähinnä hyväntekeväisyyteen keskittyvä järjestö. Israel tuki Hamasia edeltänyttä liikettä 1970-luvun lopussa vastapainona Yasser Arafatin Fatah-liikkeelle¹⁴⁰. Hamasin peruskirjaan on kirjattu tavoitteeksi Israelin valtion tuhoaminen, mutta tätä tavoitetta ei tosin ollut järjestön vaaliohjelmassa vuoden 2006 vaaleissa, joissa Hamas sai 74 paikkaa parlamentin 132 paikasta.

Vuonna 2007 Hamas ja Fatah ajautuivat välirikoon, jonka seurauksena Fatah ajettiin Gazasta ja Palestiinan hallitus lakkasi toimimasta käytännössä. Hamasin sotilaalliseksi vahvuudeksi arvioitiin ennen sotaa noin 15000 - 16000 miestä ja sen rungon muodostaneiden kuuden Izz ad-Din al-Qassamin prikaatien vahvuudeksi arvioitiin noin 2000 miestä.¹⁴¹ Tässä työssä Hamasista puhuttaessa tarkoitetaan sen johtajien, poliittisen siiven toimijoiden, oman median, sekä aseellisen siiven Izz ad-Din (myös kirjoitusasussa Ezzedeen) al-Qassamin prikaatien sekä muiden sen rinnalla taistelleiden ryhmien¹⁴² toimia.

¹³⁶ Joint Chief's of Staff. (1998). s.I-13 – I-14

¹³⁷ <http://www.inss.org.il/upload/%28FILE%291284986151.pdf>

¹³⁸ http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7811301.stm ja <http://www.smh.com.au/news/world/israeli-troops-enter-gaza/2009/01/04/1231003816897.html>

¹³⁹ <http://www.fas.org/irp/world/para/hamas.htm>

¹⁴⁰ <http://www.foxnews.com/story/0,2933,182900,00.html> ja <http://www.mideastweb.org/hamashistory.htm>, viitattu 6.9.2011

¹⁴¹ Cohen, Y. White, J. (2009) s.8

¹⁴² Sirpaleista, sekavaa ja monisävyistä eri järjestöjen kenttää ei ole tässä tutkimuksessa tarkoituksenmukaista avata, koska kaikki järjestöt toimivat Hamasin sateenvarjon alla, osa tosin täysin itsenäisesti.

Fatah

Palestiinalaisten presidentin, Mahmoud Abbasin maltillinen puolue, joka kärsi vuoden 2006 vaaleissa tappion Hamasille ja jonka Hamas ajoi Gazasta¹⁴³. Fatah toimii pääasiallisesti Länsirannalla. Fatahin vaalitappion syiksi on epäilty puolueen läpäisevää korruptiota ja siitä johtuvaa tehottomuutta kun taas Hamas lupasi suuria muutoksia.

Suorituskyky ja niitä tukevat toiminnot

Suorituskyky muodostuu järjestelmän ja/tai joukon toiminnan mahdollistavista suunnitelmista ja eri tehtäviin harjoitelluista käyttö- ja toimintaperiaatteista, riittävästä ja osaavasta henkilöstöstä, tehtävään tarvittavasta materiaalista, toimintaan tarvittavasta infrastruktuurista sekä puolustusvoimien omasta tai yhteiskunnan tarjoamista tukeutumismahdollisuuksista.¹⁴⁴ Tässä tutkimuksessa yllä olevaa määritelmää sovelletaan paikallisiin olosuhteisiin ja toimintaympäristöihin. Suorituskykyjä ovat esimerkiksi operaatioturvallisuus (OPTU), harhauttaminen (HARH), tietoverkko-operaatiot (TIVEO), elektroninen sodankäynti (ELSO) ja fyysinen tuhoaminen / kineettinen vaikuttaminen (FYTU). Suorituskykyjä tukevat toiminnot ovat esimerkiksi julkisuustoiminta ts. tiedottaminen (PA) ja sotilaallinen tiedottaminen (MPA) ja lailliset tukitoimet (LEG).

¹⁴³ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gz.html>, viitattu 9.9.2011

¹⁴⁴ PE. (2008) s. 105

LIITE 2 Operaatio CAST LEAD:n taustat

Israelin ja palestiinalaisten suhteiden kehitys 2000- luvulla

Palestiinalaisten toinen intifada eli kansannousu sai alkunsa Camp Davidin rauhanneuvotteluiden kariuduttua vuoden 2000 heinäkuussa osapuolien keskittyessä toistensa syyttelyyn. Tilanne kärjistyi syyskuun lopussa, kun palestiinalainen poliisi ampui yhteispartiossa olleen israelilaisen poliisin. Seuraavana päivänä Israelin pääministeri Ariel Sharon kävi muslimien pyhällä paikalla Temppevivuorella, mikä aiheutti seuraavana päivänä laajoja mielenosoituksia ja yhteenottoja, jotka johtivat viiden päivän aikana noin viidenkymmenen palestiinalaisen ja viiden israelilaisen kuolemaan. Näiden tapahtumien jälkeen aseellinen vastarinta ja/tai terrorismi päätään ja seuranneiden kahdeksan vuoden aikana noin 1100 israelilaista ja 5500 (joista ~10 % palestiinalaisten surmaamina) palestiinalaista sai surmansa.

Vuonna 2005 elokuussa Israel veti sotilaansa ja siirtokuntiensa asukkaat pois Gazasta yksipuolisella julistuksella. Tämän toivottiin vähentävän raketti-iskuja Gazasta Israeliin, mutta näin ei kuitenkaan käynyt. Vuoden 2006 vaaleissa Hamas sai voiton Fatahista ja myöhemmässä vaiheessa Hamas ajoi väkivalloin Fatahin jäsenet ulos Gazasta vuoden 2007 aikana. Terrorikampanjan yhteydessä lukuisia Fatahin jäseniä ja heidän kanssaan yhteistyötä tehneitä palestiinalaisia tapettiin. Terrorikampanjan seurauksena Egypti sulki Rafahin rajanylityspaikan EU:n tarkkailijoiden poistuttua alueelta Israelin sulkiessa samaan aikaan rajanylityspaikat Gazaan omalla alueellaan. Israel ja Egypti näin ollen asettivat Gazan täydelliseen saartoon sulki- en kaiken liikenteen Gazan alueelle. Ainoastaan välttämättömimpien hyödykkeiden kuljetukset sallittiin humanitäärisen kriisin välttämiseksi. Hamasin vähentäessä raketti-iskuja, Israel salli liikennettä Gazaan, mutta ei kuitenkaan vuotta 2005 edeltäneelle tasolle Hamasin odotusten mukaisesti.

Vuoden 2008 helmi-maaliskuussa Israel toteutti operaation Gazan pohjoisosiin vastauksena sieltä ammuttuihin pitkän kantaman raketteihin, joita Israel epäili palestiinalaisten salakuljetaneen Egyptistä sen jälkeen, kun Hamas oli räjäyttänyt Egyptin vastaiseen raja-aitaan reiän helpottaakseen täydellisen saarron aiheuttamaa pulaa mm. ruoassa, lääkkeissä ja polttoaineessa.

Kesäkuussa 2008 Egypti sai neuvoteltua tulitauon Hamasin ja Israelin välille, jota kumpikaan osapuoli ei täysin noudattanut. Aseellisten yhteenottojen määrää se kuitenkin vähensi. Israel ja

Hamas eivät julkisesti ilmoittaneet sitoutuneensa tulitaukoon, vaan ilmoittivat pidättäytyvänsä iskuista, mikäli vastapuolikin tekee niin. Tämän niin kutsutun tulitauon aikana molemmat osapuolet varustautuivat ja valmistautuivat seuraavaa väistämätöntä yhteenottoa varten.

Koko kuuden kuukauden tulitauon ajan molemmat osapuolet rikkoivat tulitaukoa, mutta merkittäviä yhteenottoja ei tapahtunut ennen 4.11.2008, jolloin Israel iski palestiinalaisten rajan läheisyyteen kaivamaan tunneliin surmaten kuusi palestiinalaista. Vastauksena tähän Hamas ampui Israeliin 35 rakettia. Tapauksen jälkeen yhteenotot osapuolien välillä kiihtyivät lähes päivittäisiksi ja Israeliin ammuttujen rakettien määrä kasvoi lähes tulitaukoa edeltäneelle tasolle. Kyseisen päivän tapahtumat jäivät maailman mediassa vähälle huomiolle, koska koko maailman huomio oli keskittynyt Yhdysvaltain presidentinvaaleihin.

Joulukuun alussa osapuolet ilmoittivat olevansa periaatteellisella tasolla valmiita jatkamaan tulitaukoa, mikäli vastapuoli suostuisi heidän ehtoihinsa¹⁴⁵. Molempien ehtojen ollessa toiselle toteuttamiskelvottomia, ei tulitaukoa jatkettu.

Operaation valmistelu vuoden 2008 lopulla

Operaation suunnitelmat tuotiin puolustusministeri Ehud Barakille hyväksyttäväksi marraskuun 19. päivä 2008. Pääministeri Ehud Olmert ja puolustusministeri Barak tapasivat ja hyväksyivät operaation suunnitelman 18.12.2008, mutta päättivät lykätä sen toteuttamista odottaen, jatkaisiko Hamas tulitaukoa vai ei. Ulkoministeri Tzipi Livnille ilmoitettiin suunnitelmasta samana päivänä. 18.12.2008 illalla pääministeri Olmert ilmoitti maansa lehdistölle, että ”jos ampuminen Gazasta jatkuu, on yhteenotto väistämätön”. Samana viikonloppuna jotkut hallituksen ministerit arvostelivat pääministeri Olmertia ja puolustusministeri Barakia siitä, että Hamasin samana päivänä tekemiä raketti-iskuja ei kostettu.

Hamas ilmoitti 20.12.2008, ettei se ole valmis jatkamaan tulitaukoa, koska Israel ei ole noudattanut lupauksiaan Gazan saarron helpottamisesta.¹⁴⁶ Hamas ilmoitti 23.12., että se on valmis jatkamaan tulitaukoa aikaisemmillä ehdoilla, mikäli Israel noudattaisi niitä myös¹⁴⁷. Samana päivänä Israel tappoi kolme militanttia, joiden väitettiin asentaneen räjähteitä rajan tuntumaan. 24.12.2008 Israel iski Gazasta kranaatteja ampuneita militantteja vastaan ja samana

¹⁴⁵ <http://www.ynet.co.il/english/articles/0.7340.L-3637877.00.html> ja <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=45350>

¹⁴⁶ Hamasin puhemies, Ayman Taha, <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1048055.html>

¹⁴⁷ Mahmoud al-Zahar, <http://www.ynet.co.il/english/articles/0.7340.L-3642815.00.html>

päivänä Hamas ampui 87 kranaattia ja rakettia Israeliin. Israelin hallitus kokoontui käsittelemään ”35 islamistiryhmän uhkaa” istuntoonsa. Hamas evakuoiki kaikki toimistonsa, koska se luuli Israelin iskevän välittömästi hallituksen istunnon jälkeen. Julkistetussa kokouspöytäkirjan koosteessa Hamasia koski vain yksi rivi. Istunnossaan hallitus antoi puolustusministerille, pääministerille ja ulkoministerille yksimielisesti luvan toteuttaa operaationsopivana aikana.

Israel antoi 25.12.2008 viimeisen varoituksen Hamasille lopettaa rakettien ampuminen.¹⁴⁸ Israel avasi 26.12.2008 rajanylityspaikat avustuskuljetuksille ja pääministeri Olmert ilmoitti, että hallitus kokoontuisi uudelleen sunnuntaina 28.12.2008 pohtimaan toimia Hamasia vastaan. Samana päivänä Hamas ampui tusinan verran kranaatteja ja raketteja Israeliin ja Hamasin virkailijat ja työntekijät palasivat työpaikoilleen luullen, että Israel ei iskisi ennen sunnuntaita.

Perjantai-iltana 26.12. ja lauantai-iltana 27.12. merkittävimmille puoluejohtajille ja oppositiion jäsenille ilmoitettiin iskujen aloittamisesta lauantaina 27.12. Israelin isku yllätti Hamasin; 88 lentokonetta tuhosi sata maalia 220 sekunnissa.¹⁴⁹

Operaation tavoitteet

Operaatiolla ilmoitettiin olevan kaksi tavoitetta¹⁵⁰: lopettaa Israelin siviiliväestöön kohdistuvat iskut tuhoamalla Hamasin kyky ampua kranaatteja ja raketteja sekä heikentää Hamasin ja muiden ryhmien kykyä hyökätä Israelin siviiliväestöä kohtaan tulevaisuudessa.

Käytännössä tämä tarkoitti aseiden salakuljetuksen estämisen Hamasille ja Libanonin sodassa kovahkon kolauksen saaneen pelotekyvyn Israelin armeijan palauttamisen. Tavoitteet aiottiin saavuttaa iskemällä Hamasia ja sen infrastruktuuria vastaan voimakkaalla sotilaallisella operaatiolla. Operaation saatua ilmeisesti ennakoitua suurempaa menestystä, tavoitteita laajennettiin varovaisin askelin koskemaan koko Hamasin sotilaallisen ja poliittisen toiminnan lamauttamista¹⁵¹. Tavoitteiden varovainen lisääminen johtui mitä ilmeisimmin Libanonin 2006 sodasta saaduista opeista, joissa Israelin viralliset tavoitteet olivat loppujen lopuksi tavoittamat-

¹⁴⁸ Ehud Olmert, Israelin pääministeri, <http://www.foxnews.com/story/0,2933,472856,00.html>

¹⁴⁹ <http://www.defencenews.com/story.php?i=3885990>

¹⁵⁰ <http://www.mfa.gov.il/GazaFacts>

¹⁵¹ http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Commiques/2009/Second_stage_Operation_Cast_lead_begins_3-Jan-2009.htm

tomissa sodan puutteellisen valmistelun ja kehnon toteutuksen vuoksi ja siksi Israelin katsotaan hävinneen sodan¹⁵².

Operaation jälkeen raketti-iskut vähenivät huomattavasti¹⁵³¹⁵⁴¹⁵⁵, perimmäinen syy tähän on pääosin arvailujen varassa. Siirtyikö Hamas enemmän ”kulttuurisotaan”¹⁵⁶, taisteluun yleisen mielipiteen kääntämiseksi palestiinalaisten asialle suotuisaksi omien kansalaistensa painostuksesta vai saiko kärsikö se operaatiossa niin pahat tappiot, ettei sillä ollut enää resursseja jatkaa? Luonnollisesti Hamas ei itse myönnä kärsineensä tappiota sodassa, mutta Israelin arvioiden mukaan Hamas menetti suurimman osan rakettien ampumiskyvystään ja operatiivisista johtajistaan sekä räjähdeasiantuntijoistaan.

Operaation epävirallisista tavoitteista on laajalti esitetty erilaisia väitteitä. On esitetty, että Israelin tavoitteena oli antaa Hamasille opetus hinnalla millä hyvällä - Israelin mitta on täysi ja raketti-iskuista seuraa massiivinen kostoisku¹⁵⁷, jonka kohteena on välillisesti koko palestiinalaisväestö, joka joutuu kärsimään eniten valtaapitävän Hamasin politiikasta. Lisäksi toinen mahdollinen piilotavoite on saattanut olla Hamasin koko organisaation lamauttaminen siten, että Hamasin maanpakoon ajama maltillisempi, joskin korruptoituneempi Fatah saattaisi palata Gazaan ja aloittaa alueen jälleenrakentamisen.

Samankaltaista piiloagenda on myös epäilty olleen vuoden 2006 sodassa Hezbollahia vastaan Libanonissa. Vaikka Hezbollah julisti voittaneensa sodan ja Israelin media julisti Israelin häviötä, Hezbollahin pääsihteeri, Hassan Nasrallah sanoi sodan jälkeen, että ei olisi kaapannut kahta israelilaissotilasta, jos olisi tiennyt, miten voimakkaasti Israel siihen reagoi¹⁵⁸.

Johtopäätöksenä voitaneen pitää, että Hezbollah miettinee kahteen kertaan, ennen kuin ryhtyy aseelliseen operaatioon Israelia vastaan Libanonin sodan aiheuttaman tuhon jälkeen. Ehkä juuri tästä syystä Hezbollah pysytteli irti Gazan sodasta eikä antanut kuin poliittista tukea, vaikka

¹⁵² http://csis.org/files/media/csis/pubs/060817_isr_hez_lessons.pdf analyysi Israelin tavoitteiden asettelusta ja niiden saavuttamisesta

¹⁵³ http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Hamas+war+against+Israel/Palestinian_+ceasefire_violations_since_end+Operation+Cast+Lead.htm

¹⁵⁴ <http://dover.idf.il/IDF/English/Press+Releases/09/11/2201.htm>

¹⁵⁵ <http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Palestinian+terror+since+2000/Missile+fire+from+Gaza+on+Israeli+civilian+targets+Aug+2007.htm>

¹⁵⁶ Puhemies Ayman Taha, <http://www.nytimes.com/2009/07/24/world/middleeast/24gaza.html>

¹⁵⁷ Ks. Stuart A. Cohenin artikkeli ”*The Futility of Operation Cast Lead*”, jossa kirjoittaja esittää kritiikkiä Israelin tavoitteiden asettelua kohtaan Clausewitziä mukaillen; oliko Israelilla selkeät tavoitteet operaatiolle vai oliko tämä vain turhautumisesta aiheutunut reaktio. <http://www.biu.ac.il/Besa/perspectives68.html>

¹⁵⁸ <http://www.jpost.com/MiddleEast/Article.aspx?id=32923>

mahdollisuudet olisivat varmasti olleet kohtalaisen laajaankin rakettyhyökkäykseen pohjoisesta ja siten toisen rintaman avaamiseen. Operaation aikana Libanonista ammuttiin muutamia raketteja Israelin pohjoisosiin, mahdollisena tavoitteena provosoida Israel kostoiskuihin, joka oikeuttaisi Hezbollahin avaamaan uuden rintaman Israelia vastaan. Myös Gazan operaation jälkeen voitaneen tehdä samankaltaiset johtopäätökset Hamasin toiminnan perusteella, sillä Hamasin ampumien rakettien määrä on laskenut merkittävästi operaation jälkeen¹⁵⁹.

¹⁵⁹ <http://www.mfa.gov.il/MFA/Terrorism-+Obstacle+to+Peace/Palestinian+terror+since+2000/Missile+fire+from+Gaza+on+Israeli+civilian+targets+Aug+2007.htm>